

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra bohemistiky

Česká filologie

Italské cestopisy K. Čapka, Z. Kalisty a J. Wericha

Italian Travel Books Written by K. Čapek, Z. Kalista and J. Werich

Bakalářská práce

Autor: Adéla Faltysová

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Mgr. Erik Gilk, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a použité zdroje uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Olomouci dne..... Jméno autora.....

Velmi ráda bych na tomto místě poděkovala Doc. Mgr. Eriku Gilkovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, čas strávený při konzultacích a vstřícný přístup při vypracování této práce.

Obsah

Úvod.....	5
1 Literární žánr cestopis.....	7
1.1 Umělecký cestopis.....	8
1.2 Cestopis ve dvacátém století.....	9
1.3 Cestování do Itálie.....	11
2 Charakteristika vybraných cestopisů.....	12
2.1 Italské listy.....	12
2.1.1 Obsah Italských listů.....	12
2.2 Italský skicář.....	15
2.2.1 Obsah Italského skicáře.....	15
2.3 Italské prázdniny.....	18
2.3.1 Obsah Italských prázdnin.....	19
3 Komparace.....	23
3.1 Cesta.....	23
3.1.1 Plán cesty.....	23
3.1.2 Průběh a chronologie cesty.....	24
3.1.3 Cesta a názvy kapitol.....	25
3.1.4 Přejezdy mezi navštívenými městy.....	25
3.1.5 Dopravní prostředek.....	27
3.1.6 Komplikace na cestě.....	28
3.1.7 Typ cestovatele.....	29
3.1.8 Návrat.....	30
3.2 Sociální interakce.....	31
3.3 Návštěva měst.....	34
3.3.1 Florencie.....	34
3.3.2 Řím.....	37
3.4 Krajina.....	39
Závěr.....	41
Bibliografie.....	45

Úvod

Itálie byla vždy poutavou a pozoruhodnou zemí, která ke své návštěvě lákala i nespočet spisovatelů. Ti se pak vraceli obohaceni nejen o další poznatky a znalosti z oblasti historie a umění, ale i o zkušenost přijít do kontaktu s tamním obyvatelstvem, jehož prostřednictvím mohli skutečně poznat italskou kulturu a způsob života.

Na základě vlastních sympatií k této zemi jsem se rozhodla zabývat vybranými cestopisy o Itálii a pokusit se nahlédnout jak na věčné rysy cesty jednotlivých autorů, tak na jejich vnímání země jako takové. Pro svou práci jsem zvolila tři cestopisy o Itálii z dvacátého století, jejichž společným rysem je prozaický charakter. Nicméně v nich může docházet k rozdílnému autorskému vnímání a popisu země vzhledem k další odlišné umělecké orientaci vybraných spisovatelů. Jedná se o cestopisy *Italské listy* Karla Čapka, *Italský skicár* Zdeňka Kalisty a *Italské prázdniny* Jana Wericha.

Cílem této bakalářské práce je charakteristika a následná komparace cestopisů z vybraných hledisek a dále nastínění způsobu percepce Itálie jednotlivými spisovateli. Ty se pravděpodobně nebudou shodovat vzhledem k dalším, mezi sebou odlišným, profesím autorů. V případě Karla Čapka se bude jednat o profesi novináře, u Zdeňka Kalisty budeme brát v potaz jeho zkušenost básníka a historika a k Janu Werichovi pak vedle spisovatelské funkce neodmyslitelně patří povolání herce a komika. Srovnání aspektů a vnímání autorů pak bude dokládáno na jednotlivých úryvcích daných cestopisů.

Vlastní bakalářská práce je členěna do tří kapitol. První kapitola se zabývá cestopisem v obecné rovině. Obsahuje vymezení samotného žánru cestopis, blíže specifikuje pojem umělecký cestopis a vývoj cestopisu ve dvacátém století. Závěr první části je pak zaměřen na historii cestování do Itálie.

Druhá kapitola obsahuje charakteristiku vybrané trojice italských cestopisů. Jednotlivým charakteristikám vždy předchází informace o okolnostech vzniku díla či o autorových dalších případných návštěvách Itálie.

Třetí kapitola je věnována komparaci děl. Ta budeme srovnávat z hlediska vybraných aspektů. V první nejobsáhlejší části se zaměříme na rozdílnost cestopisů týkající se připraveného či nepřipraveného plánu cesty, dodržování trajektorie ze severu na jih i dodržování chronologického průběhu cestování. Dále se zamyslíme nad souvislostmi mezi názvy kapitol příslušného cestopisu a autorovou cestou, zmínkami o přejezdech mezi navštívenými městy či tím, zda autor popisuje svou cestu zpět do vlasti. Ve spojitosti s cestou se budeme věnovat i druhu dopravního prostředku, který autoři využili, případně jejich cestovním komplikacím.

V závěru této části se pokusíme specifikovat typy jednotlivých cestovatelů na základě toho, zda svou cestu absolvovali sami nebo v přítomnosti druhé osoby. V druhé části kapitoly se budeme zabývat sociální interakcí, k níž docházelo u jednotlivých autorů v průběhu cesty. Opět se zaměříme na různé způsoby, které autoři během onoho procesu využili. Tématem třetí části kapitoly bude srovnání rozdílného vnímání měst navštívených všemi autory, obdobně tomu bude i v jejím závěru, jenž je věnován percepci krajiny.

1 Literární žánr cestopis

Cestopis z chronologického pohledu anticipuje roli reportáže, moderní literatury faktu, fantastiky či sci-fi, z čehož logicky vyplývá, že jeho přechodnou formou může být cestopisná črta, rovněž tak cestopisný fejeton, reportážní a dobrodružný román nebo vzpomínková próza z ciziny.¹ Samotnou definici cestopisu pak můžeme nalézt v *Encyklopedickém slovníku češtiny*, kde je popisován jako „*próza zachycující průběh putování objevovaným zeměpisným prostorem*“.² Jeho charakteristickými znaky jsou časoprostorový odstup od domova začínající odjezdem a konče návratem či blízký kontakt autora a vypravěče v ich formě, kdy vypravěč je zároveň účastníkem a průvodcem čtenáře. Zrakový prožitek, ústní a literární referenci pak chápeme jako předpoklady cestopisu.

S jistotou lze také říci, že umělecká hodnota žánru závisí na dispozicích autora – důvtipu, temperamentu, zaujatosti, zájmech aj. Jeho dominantní postavení mnohdy doplňují další postavy mající sekundární status, jenž je podřízený autoru-vypravěči a vzájemný vztah mezi postavami je pak nepodstatný a často blíže nepopisován.³

Vraťme se ale ještě k samotné definici žánru, neboť ne všichni badatelé ji považují za jasně a přesně formulovatelnou. Důkazem toho je názor Veroniky Faktorové, která tvrdí, že „*jakýkoliv pokus o jeho přesné žánrové vymezení předem selhává*“.⁴ Svoje přesvědčení vyvozuje na základě mnoha výkladových slovníků, v nichž je psáno, že „formální definice žánru není možná“. V důsledku toho je pak často používáno označení cestopisná literatura, která má zprostředkovat autentickou zkušenost s cizím prostorem a zaujetí rozdílnými kulturami.

Faktorová také upozorňuje na hraniční postavení cestopisu mnohdy zasahujícího do různých oborů, například do historie, etnografie či dějin kultury, což sice na jedné straně komplikuje literární vymezení žánru, na druhé se právě proto stává cestopis jedinečným a pozoruhodným textem⁵ a nelze mu tak odepřít literárnost, jež se vyskytuje ve větší či menší míře, jak autorka dodává ve své další studii.⁶

---

¹ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vydání. Praha, Litomyšl: Nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka, 2004, s. 76.

² Tamtéž, s. 75.

³ Tamtéž, s. 75.

⁴ FAKTOROVÁ, Veronika. *Mezi poznáním a imaginací*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ARSCI, 2012, s. 5.

⁵ Tamtéž, s. 5-6.

⁶ FAKTOROVÁ, Veronika. Literárněhistorický výzkum žánrů na pozadí obrozeného cestopisu. In HALAMOVI, Martina, PAPOUŠEK, Vladimír (ed). *Nadnárodní dimenze české národní kultury I*. 1. vydání. České Budějovice: Nakladatelství Tomáš Halama, 2005, s. 8.

1.1 Umělecký cestopis

Umělecký cestopis se vyznačuje autorovou otevřenou subjektivní výpovědí o vlastních dojmech, zážitcích či zkušenostech prožitých v cizí zemi. Objektívni popis nového prostředí a obecné informace o navštívené zemi ustupují do pozadí a hlavním aktérem vyprávění se kromě samotné země stává i vypravěč.⁷ Na základě této charakteristiky lze označit námi vybraná cestopisná díla jako umělecké cestopisy, neboť splňují výše uvedená kritéria, ač každý v jiné intenzitě. Tím se však budeme v naší práci zabývat později. Uměleckým, konkrétně prozaickým beletristickým cestopisem se ve své studii zabývá i Vladimír Macura, který v souvislosti s ním zdůrazňuje, že „*subjekt je bezprostředně ztotožněn s autorem – má tedy v textu podobu autorského vypravěče.*“⁸ Dále dodává, že i když vypravěč mnohdy zprostředkovává objektívni informace, jež neprošly jeho osobní zkušeností, autorský subjekt není v textu jako celku potlačen.

Macura následně srovnává klasického knižního průvodce, dle něj „*ryze statický typ textu, množinu informací o dané oblasti*“,⁹ s beletristickým cestopisem, v němž je určena dráha autorovy cesty, stejně jako syžet a strukturace textu do souvislých celků jak na základě prostorové přináležitosti, tak na základě časové posloupnosti vypravěčova putování. V závěru své komparace upozorňuje badatel na význam dynamičnosti osnovy konkrétní cesty.¹⁰

Uměleckým cestopisem se zabírala i badatelka Vanda Miňovská-Pickettová, která považuje za jeho důležitou složku autentičnost autorovy výpovědi, čili skutečnost, že se autor dané cesty skutečně zúčastnil a nejedná se pouze o jeho domněnky. Rovněž tak by měl tento typ cestopisu přinášet čtenáři estetický prožitek, neplnit pouze funkci formativní.¹¹

Autorka poté odkazuje na Zlatka Klátika, který stanovil základní rysy uměleckého cestopisu. Ten se dle něj nachází na hranici literatury krásné a dokumentární, kdy dokumentární a umělecká složka jsou rovnocenné. Upozorňuje i na vypravěče, jenž je většinou současně účastníkem i pozorovatelem, jeho znalost skutečnosti je selektivní a bývá hlavním hrdinou příběhu. Pokud se v díle vyskytují další postavy, bývá jejich význam velmi omezený.

---

⁷ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H&H, 2002, s. 47.

⁸ MACURA, Vladimír. *Básnický cestopis*. In ZEMAN, Milan (ed). *Poetika české meziválečné literatury (Proměny žánrů)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1987, s. 34.

⁹ Tamtéž, s. 34.

¹⁰ Tamtéž, s. 34.

¹¹ JANIEC, Agnieszka. *Kapitoly o cestopisech Karla Čapka* [online]. is.muni.cz, 26. ledna 2008. s. 107-108. Dostupné na < http://is.muni.cz/th/69008/ff_d/DISERTACNI_PRACE.pdf?lang=en >.

Za nejdůležitější rys cestopisu považuje Klátik popis a to jak neznámé země, tak autorova vztahu k vlasti.¹²

Uměleckostí cestopisu se zabýval i Stanislav Burkot, který nepovažuje za důležitý jeho beletristický charakter a neuznává ani přílišné rozvinutí autorovy subjektivity, neboť cestopis by měl být dle něj spojen s realitou a měl by navazovat na prožitky z cesty.¹³

Jak tedy sami vidíme, existuje mnoho prvků, které může umělecký cestopis obsahovat. Lze nicméně konstatovat, že všichni výše uvedení badatelé se shodují nejen na autorově umírněném subjektivním vyprávění a na autentičnosti putování, ale i na jeho roli vypravěče, který je pro dílo stěžejní.

1.2 Cestopis ve dvacátém století

Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se podle Vladimíra Macury konstituoval takzvaný básnický cestopis. Jednalo se o soubor básní, které byly reflexí autorovy cesty, a přestože byly veršované, měly mnohdy blízko k reportážní formě.

V témže období se stalo trendem také tuláctví, jež umožňovalo stávající generaci poznat skutečný život a dodávalo jí pocit svobody. Takoví cestovatelé, přesněji řečeno trampové, vyráželi na své cesty pěšky, bez jakýchkoli prostředků, ocitali se skutečně i mezi těmi nejchudšími vrstvami obyvatel a na obživu si vydělávali příležitostnými pracemi. Do literárního popředí se tak postupně dostávala autenticita zkušenosti, také dobrodružství či maximalizace prožitků. Mezi představitele patřil například Zdeněk Matěj Kuděj a jeho dílo z roku 1923 *Ve dvou se to lépe táhne*, ve kterém popisuje zážitky z cest s Jaroslavem Haškem.¹⁴

S příchodem poetismu ve dvacátých letech ustoupila do pozadí informativní funkce a novou úlohou cestopisu bylo zajistit čtenáři estetický prožitek navozený líčením subjektivních dojmů cestovatele. Vedle básnického cestopisu, jenž byl reprezentovaný mimo jiné i dílem Konstantina Biebla *S lodí, jež dováží čaj a kávu* (1927), byla další linií, která se vyvinula v meziválečném období, společenská cestopisná reportáž, u níž ve většině případů došlo k zesílení propagační složky, což způsobovalo úbytek umělecké hodnoty v textech. Důkazem toho je kniha *Vítězný pochod* od Marie Majerové, která zahrnuje autorčiny dojmy a zážitky z návštěv SSSR od roku 1924. Třetím typem byl dobrodružný cestopis, jenž měl mnoho společného s populární četbou a popisoval autorova dobrodružství prožitá v exotických zemích

---

¹² JANIEC, Agnieszka. *Kapitoly o cestopisech Karla Čapka* [online]. is.muni.cz, 26. ledna 2008. s. 108-109. Dostupné na < http://is.muni.cz/th/69008/ff_d/DISERTACNI_PRACE.pdf?lang=en >.

¹³ Tamtéž, s. 110.

¹⁴ Tamtéž, s. 84-85.

Afriky či Ameriky. Mezi zástupce této linie patřil F. A. Elstner či Karel Hloucha. Do čtvrté kategorie pak spadaly esejistické cestopisy Jaroslava Durycha charakteristické svou intelektuálností a promyšleností.¹⁵

S rokem 1948, kdy se cestování stalo výsadou, si autoři uvědomili, že jeho prostřednictvím mohou politicky ovlivňovat čtenáře nepoznamenané cizinou. Ideologické zneužití spočívalo v uvádění nepravdivých údajů, ale také v jejich zamlčování. Právě tím byl znehodnocen žánr reportáže, jehož příznačným rysem je ukazovat nezkreslenou skutečnost. Kromě zaujatých textů však existovaly i skutečné reportážní cestopisy, a to zásluhou Miroslava Zikmunda a Jiřího Hanzelky, kteří procestovali Afriku, Jižní Ameriku, Asii i Austrálii a jejichž texty byly nejen pro svou věcnost u čtenářů velmi oblíbené.¹⁶

V šedesátých letech se ocitl na vrcholu umělecký cestopis, který se vyznačoval popisem autorových, subjektivních postojů. Právě v této době se začaly vyskytovat texty z cest do zemí západního bloku, mimo jiné Werichova kniha *Italské prázdniny*.¹⁷

V období normalizace se opět dostali do popředí autoři píšící agitační cestopisy, byla omezena distribuce knihy Zikmunda a Hanzelky *Světadíl pod Himalájem*. Došlo k rozmachu především informačních a výchovných cestopisů, jež byly prvotně určené mladým čtenářům. Většina autorů rovněž upustila od uměleckého cestopisu.¹⁸

Otevření hranic po roce 1989 způsobilo „cestovní horečku“ a s ní následný příliv nesmírného množství nejrůznějších druhů cestopisu. Původní myšlenka cestování, která spočívala v poznání cizí země, tamního lidu a uspořádání si vlastních pocitů a názorů vůči tomuto neznámu, byla mnohdy vytlačena bezmyšlenkovitým masovým turismem.¹⁹

---

¹⁵ JANIEC, Agnieszka. *Kapitoly o cestopisech Karla Čapka* [online]. is.muni.cz, 26. ledna 2008. s. 86-88.

Dostupné na < http://is.muni.cz/th/69008/ff_d/DISERTACNI_PRACE.pdf?lang=en >.

¹⁶ Tamtéž, s. 89-90.

¹⁷ Tamtéž, s. 90.

¹⁸ Tamtéž, s. 91.

¹⁹ Tamtéž, s. 92.

1.3 Cestování do Itálie

Putování do Itálie má v Evropě dlouhou tradici, neboť jeho počátky můžeme vypočítat již ve středověku. Nejprve se jednalo o cesty, které měly náboženský charakter, v novověku potom o takzvanou Grand Tour. Její původ bychom našli v Anglii, v době vlády královny Alžběty I., jež podporovala poznávání Evropy a vnímala je jako nepostradatelnou životní zkušenost mladých aristokratů.

Také české cesty do Itálie mají svůj původ ve středověku a v průběhu let je absolvovalo mnoho cestovatelů vydávajících se do této země z různých důvodů, jimiž se budeme zabývat posléze. Konkrétní svědectví o navštívené zemi se však ve větší míře objevila až na přelomu osmnáctého a devatenáctého století.²⁰

Ve dvacátém století pak docházelo nejen k podrobnějšímu poznávání Itálie, ale také k jeho slovesnému a vizuálnímu zprostředkování. Cestovateli byli především lidé s vysokoškolským vzděláním, které se poté projevilo v jejich zobrazení Itálie, ať už v podobě znalostí historie či kultury této země. Získané informace jim rovněž pomáhaly formulovat vlastní představu o Itálii, již si často vytvářeli už v období dospívání a s níž později zemi navštěvovali.²¹

Jedním z hlavních důvodů odcestovat do Itálie byla touha po stálém vzdělávání a poznání, kterou však měli nejen spisovatelé a publicisté, ale například i historikové, lékaři či výtvarníci a mnohdy právě odlišnost oboru tak obohatila jejich zobrazení Itálie.²² I přesto byly s rozmachem cestování ve dvacátém století spjaty humanitně orientované obory. Z nich se prosadila především publicistika, která v hojné míře zobrazovala řadu cizích zemí na jihu Evropy, nejenom Itálii. Právě tato spojitost jihoevropských zemí byla projevem rozvoje masového turismu v druhé polovině dvacátého století.

Cesty do Itálie neměly vždy pozitivní či povzbudivý charakter. V souvislosti s první světovou válkou byly spojeny s nedobrovolností a utrpením, což dokazují svědectví českých vojáků na italské frontě. Později zase byly komplikací politické poměry a nastolený zákaz opustit zemi. Až částečně v šedesátých letech a především pak po roce 1989 bylo opět možné svobodně cestovat a zájem o Itálii tak prožil svou renesanci.²³

---

²⁰ MLISOVÁ, Nella. *I já jsem byl v Itálii*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství AKROPOLIS, 2009, s. 10-11.

²¹ Tamtéž, s. 15.

²² Tamtéž, s. 16-17.

²³ Tamtéž, s. 32-33.

2 Charakteristika vybraných cestopisů

V této kapitole se budeme zabývat třemi vybranými cestopisy z dvacátého století, konkrétně okolnostmi jejich vzniku a následně i podrobnějším obsahem.

2.1 Italské listy

Karel Čapek pobýval v Itálii od 17. dubna do 8. června 1923. Na cestu se vydal sám, a to hned ze dvou důvodů – musel přijmout fakt, že je těžce nemocen a druhým důvodem pak byla krize v partnerství s Olgou Scheinpflugovou.²⁴ O svém odchodu na jih se svěřil v dopise Věře Hružové, k níž choval jisté sympatie. Sděluje jí: „*Není mi totiž dobře, našli na mně nějaké anemické šelesty a hlavně jsem velmi na huntě nervově; zkrátka doktoři mne posílají nejmíň na čtyři neděle na jih. Chystám se tedy pomalu na cestu; chtěl jsem jet do Španělska, ale nemám dost kuráže; tedy do Itálie, snad až na Sicílii...*“²⁵ Málokdo by pak poznal, že za jeho vyličenými zážitky z cesty a okouzlením jak z krajiny, tak z památek se skrývá autorova deprese a psychický tlak, před nimiž se snažil uniknout právě do světa umění a přírody, což jej uklidňovalo.²⁶

Sepsané zážitky a poznatky pak pravidelně posílal do redakce *Lidových novin* a v září 1923 vyšly tyto cestopisné fejetony pod názvem *Italské listy* knižně. Spolu s knihou *Italský skicář* patří jako jedny z mála k těm, které byly publikovány také v italštině.²⁷

2.1.1 Obsah Italských listů

V samotném úvodu knihy autor čtenáře varuje, že neuposlechl rad svých přátel a nenastudoval si patřičné informace o Itálii. K tomu bylo jeho cestování navíc zcela neorganizované a bez předem vytvořeného plánu cesty. Rovněž přiznává, že i když se na svém putování zajímal jak o památky, tak o prostý život tamních obyvatel, písemné záznamy si vedl především jen o památkách. V důsledku toho všeho vznikla kniha, kterou čtenáři nemají chápat jako cestopis či průvodce, ale jako „*cokoliv jiného budou chtít*“.²⁸

Prvním italským městem, do něhož Čapek zavítal, byly Benátky. S těmi se ovšem čtenář obeznámí až po autorově výčtu událostí, jež se mu při jeho cestě do Benátek nelíbily a které naopak vnímal pozitivně. Do první skupiny řadí Československo, a to pro konflikt s hraniční kontrolou, která mu odebrala platební dokument. Čapek se však i přesto své cesty nevzdal

²⁴ MLISOVÁ, Nella. *I já jsem byl v Itálii*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství AKROPOLIS, 2009, s. 145.

²⁵ KLÍMA, Ivan. *Velký věk chce mít těžké mordy*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ACADEMIA, 2001, s. 93.

²⁶ Tamtéž, s. 94.

²⁷ MLISOVÁ, Nella. *I já jsem byl v Itálii*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství AKROPOLIS, 2009, s. 145-146.

²⁸ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. Reprint vydání z roku 1930. Praha: Nakladatelství LEVNÉ KNIHY KMa, 2000, s. 11.

a k Rakousku pokračoval bez peněz. Stejně jako rodnou zemi odsoudil také Vídeň, již nazval „mrtvým městem“.²⁹ Negativně hodnotí i přespříliš turistů v Benátkách či benátskou baziliku San Marco, tu nepovažuje za architekturu ale za „orchestrion“.³⁰ Pozitivně pak vnímá spací vůz, sympatické italské četníky připomínající mu sebe a bratra Josefa, dále typický ráz italského města – spleť úzké uličky mnohdy možná neprozkoumané člověkem: „*Tedy benátské ulice mi rozhodně připomínají Orient, patrně proto, že jsem nikdy v Orientě nebyl, anebo středověk, asi z téhož důvodu.*“³¹ Dále už se dostává k samotným Benátkám, o kterých chce psát jen stručně, nicméně je vnímá jako „*lunapark, kde se má konat benátská noc*“.³² Čapek není nadšen ani velmi drahou plavbou v gondole, navzdory tomu oceňuje krásu Canal Grande. Benátky cestovatele příliš nezaujaly, jejich kouzlo podle něj spočívá v čichovém a sluchovém vnímání návštěvníka, konkrétně má na mysli „*těžký zápach laguny a jediný šum lidských hlasů*“.³³ Poté autor zavítal do Padovy, a ta jej učarovala uměním Giotta, Mantegna a Donatella. Tentýž den navštívil i Ferraru, kde se zase těšil z nádherných ferrarských zahrad a dobrého vína di paese, které ač působí nevinně, je zrádné a člověku rychle stoupne do hlavy.

Jeho cesta dále pokračovala do Ravenny. Tam se klaněl památkám jako San Vitale či rotundě Galla Placidia a rovněž tak tomu bylo i ve městě Rimini, kde vyjádřil svůj obdiv k umělci L. B. Albertimu. Čapek si neodpustil ani návštěvu San Marina, třetí nejmenší země v Evropě a po popršené cestě jej zhodnotil jako „*nejdivočejší orlí malebnost, jakou si můžete představit.*“³⁴

Z deštivého San Marina se pak autor přesunul do Bologni, palácového města, které působí honosně, ale zároveň i chladně, města význačného spíše svou učeností než uměním. Ve Florencii byl více zaujat cizinci než uměním, jímž je dle něj město přesycené. Cizince rozděluje do několika skupin podle jejich charakteru.

Čapek na své cestě nevynechal ani jižněji položenou Sienu, přívětivé smějící se město, rovněž tak Orvieto, jež působí navíc velmi staře a chudě. Právě zde autor potěšil místní chlapce, když každému z nich dal československou známku, která pro ně byla velkou vzácností.

Po návštěvě umbrijského města spisovatel cestoval stále na jih a dostal se do Říma, hlavního města Itálie. Tamní památky přiřazuje spíše k baroknímu slohu než k antickému, s čímž by zajisté nesouhlasila většina historiků. Není mu sympatická myšlenka stavět kolosálně,

---

²⁹ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. Reprint vydání z roku 1930. Praha: Nakladatelství LEVNÉ KNIHY KMa, 2000, s. 12.

³⁰ Tamtéž, s. 13.

³¹ Tamtéž, s. 14.

³² Tamtéž, s. 15.

³³ Tamtéž, s. 17.

³⁴ Tamtéž, s. 24.

což označuje jako „*barokní posedlost*“³⁵, a jediné, co na Římě oceňuje, jsou malé prosté nezkažené kostely.

V Neapoli se Čapek zaměřil především na místní obyvatele, kteří mu svým chováním a počiny velmi dobře přiblížili místní temperamentní a zároveň poklidný způsob života. Samotné město se mu jeví krásné jen z dálky, spolu s okolní krajinou, nikoli pak pobyt v něm.

Cestovatel se dostává až na samotný jih Itálie, na Sicílii, konkrétně pak do centrálního města Palerma a města Monreale, ve kterém se obdivuje katedrále a vůbec celému městu. Je pro něj zatím nejkrásnějším z celé Itálie, opomene-li však zápach v přístavní ulici. Na ostrově dále navštíví města Siracusu a Taorminu či sopku Etnu.

Čapek přiznává svou neznalost italského jazyka, kterou však nevnímá negativně, neboť zná vřelou a milou povahu Italů, spoléhá se na gestikulaci, úsměvy a posunky, jejichž prostřednictvím se s obyvateli, i přes občasné komplikace, nakonec domluví. Právě takové rozprávění je pak pro něj opravdovým zážitkem a tou pravou Itálií.

V kapitole *Antika* autor upozorňuje, že antickému umění předcházelo mnoho jiných uměleckých epoch a že neexistuje „*žádná úhrnná antika*“.³⁶ Také se zde zaobírá jednotlivými uměleckými styly i novou inspirací v podobě malování obrazů po stěnách.

V další kapitole se Čapek opět zmiňuje o Římu, tentokrát se ale spíše než na památky zaměřuje na světce, nápisy na náhrobcích a na osoby, jimž patří. Rovněž se vrací i k Umbrii, kterou nyní blíže charakterizuje jako „*nejmodřejší ze všech zemí*“³⁷, ke kopcovité krajině Toskánska, Pise a jejím dvěma šikmým věžím či hřbitovu, který je pomalován freskami.

Na severu pak nevynechal ani město Janov – moderní město s přístavem, který přirovnává ke „*kravínu*“³⁸, a město Milán, jež mu zase připomíná Londýn.

V Mantově se oprávněně rozhněval, neboť nemohl navštívit zdejší pamětihodnosti, jež byly zneprístupněny z důvodu oslavy místního svátku. Veškerá jeho zlost pak pominula ve Veroně, v níž se mohl těšit z krásy kostela zasvěceného svatému Zenonovi.

Celou další kapitolu autor věnoval italským kostelům. Nezapomněl zmínit ani to, jak jej v kostele v Arezzu i v římských katakombách u sv. Anežky zamkli, vždy se ale našťestí s něčí pomocí dostal ven.

Ve spojitosti s Bolzanem píše o kráse hor, jeho okolí hodnotí jako přívětivý, úhledný a čistý kraj snad z toho důvodu, že není čistě italský, ale má německý nádech.

---

³⁵ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. Reprint vydání z roku 1930. Praha: Nakladatelství LEVNÉ KNIHY KMa, 2000, s. 35.

³⁶ Tamtéž, s. 58.

³⁷ Tamtéž, s. 64.

³⁸ Tamtéž, s. 70.

V závěru knihy Čapek lituje, že zapomněl psát o významných a důležitých věcech, například o Lionardově Večeři v Miláně. Celkově je však se svou cestou spokojen, i když ji nehodnotí jako dokonalou, neboť mnoho věcí opomenul či je nestihl zapsat. Je rád za každý zážitek, který jej obohatil.

2.2 Italský skicář

Italský skicář je soubor textů, které autor sepisoval během svých cest do Itálie ve dvacátých letech, konkrétně od roku 1923 do roku 1927. Řazení textů neodpovídá době jejich vzniku a vedle autorových reflexí obsahuje kniha i tři přeložené italské legendy, jejichž podklady si opatřil v Římě. Jedná se o *Legendu o sedmi spáčích z Efesu*, *Slavné zrcadlo svatého Františka* a *Mysterium v pišťalách zpívané*.³⁹

Na svou první cestu do Itálie se Zdeněk Kalista vydal 6. února 1923 společně s Josefem Knapem, protože se chtěl seznámit s prostředím, ve kterém pobýval šlechtic Humprecht Jan Černín z Chudenic. Právě o něm psal Kalista disertační práci. O dva roky později odjel do Itálie podruhé. Na této cestě si obstaral antologii Guida Batelliho *Le più belle legende cristiane* a knihu *I fioretti di San Francesco*, z nichž přeložil již tři zmíněné legendy a rovněž středověké hymny. Svě další cesty do Itálie podnikl v letech 1926 a 1928, kdy cestoval rovnou do Benátek, opět kvůli informacím o Humprechtu z Chudenic. Roku 1929 odjel spisovatel do Itálie popáté, jeho pobyt v Římě však byl časově omezen, neboť za tři týdny měl naplánovanou svatbu.

Ze všech italských měst si Kalista nejvíc oblíbil Řím, kterému v knize věnuje velmi obsáhlou kapitolu nazvanou *Dobytí Říma*.⁴⁰

2.2.1 Obsah Italského skicáře

V úvodu nazvaném *Nejmenovanému příteli*, který je psán formou dopisu, Kalista upozorňuje, že se nejedná o cestopis ale o skicář, jehož úryvky si zaznamenával „*uprostřed ruchu italských ulic, v železničním vagoně či z okna svého pokoje*“.⁴¹ Rovněž píše o nedostacích těchto skic, které jsou dle něj mnohdy nedotažené, nepřesné či nadbytečné, čímž se čtenáři předem omlouvá. V závěru se pak dozvídáme, že dopis byl napsán v Benátkách v září 1927.

První kapitola je věnována staré východní *Legendě o sedmi spáčích z Efesu*, již si autor přečetl na začátku své italské cesty, zahájené noční jízdou ve vlaku z Apenin směrem k Toskánsku. Vlak projel přes město Pistoia a zanedlouho se cestovatel ocitl v samotné Florencii, kolébce

³⁹ MLSOVÁ, Nella. *I já jsem byl v Itálii*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství AKROPOLIS, 2009, s. 173.

⁴⁰ JIROUŠKOVÁ, Martina. Italská zkušenost Zdeňka Kalisty. In NAVRÁTIL, Ivo (ed). *Zdeněk Kalista a kulturní historie*. Semily: Vydavatelství Státní okresní archiv Semily, 2000, s. 146 – 147.

⁴¹ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 7.

renesance. Byla však temná noc a Kalista tak stěží a s nejistotou rozeznával památky jako Santa Maria Novella či baziliku San Lorenzo. O několik hodin později to ale bylo naopak právě prudké slunce, které mu bránilo v jasném vidění obrysů interiéru florentského baptisteria, v němž zaslechl nezvyklý šum a oslepen sluncem si myslel, že zde probíhá mše. Jakmile si však na záři přivykl, spatřil, že se v obrovské křtitelnici nachází téměř sám. Onen šum pak přisuzuje: „[...] širokému, sotva slyšitelnému spánku. Zde, v staré kapli posvátného křestního pramene dřímá po staletí duch starých božstev vod, nedotčen živým světlem slunečním a nezčereň dotekem větru, zdánlivě neživý, chladný a uzavřený lesklou nehybností mosaikových ploch.“⁴² Autor dále obdivoval celou řadu italských malířů, avšak největší poklonu vyjádřil Botticellovu obrazu Zrození Venuše, o němž napsal: „[...] poloskryty objevují se v tomto obraze živly větrů a vod, aby zlíbaly štíhlou postavu ženy, ovátou dosud uzavřeným kouzlem škeble, z níž vystoupila.“⁴³ Kalista byl renesančními obrazy a malbami zaujat natolik, že z nich slyšel vycházet hudbu, přisuzoval jim určitý rytmus. Například při pohledu na Giottovu fresku *Smrt svatého Františka* zaslechl „široký pohřební zpěv“.⁴⁴ Ve Florencii zamířil také na Piazza della Signoria, kde se nacházela Donatellova socha Judith, na níž autor pozoroval barokní prvky a „těžké akcenty hmoty“.⁴⁵

Po poněkud zdlouhavějším hledání skutečné podobizny renesančního malíře a mnicha Fra Angelica zahlédl cestovatel kněze, jenž se mu velmi podobal, ten mu však zanedlouho zmizel z očí a ztratil se v davu.

Při podvečerních toulkách florentskými uličkami, zavítání k dómu Santa Maria del Fiore a hře s pouličními kočkami se Kalista stále nedovedl smířit s tím, že bude muset Florencii opustit. Ve své cestě dále pokračoval vlakem přes Arezzo, „město jasných geometrických tvarů a přece temné nejistoty“,⁴⁶ či město Cortonu, kterou neměl nikdy odvahu navštívit pro její děsivé hrůzné jméno. Vlak dále projel kolem Lago Trasimeno, obrovské vodní plochy, jež v autorovi vyvolávala pocit prázdnoty a samoty. Jeho negativní rozpoložení ještě více podpořila přítomnost šeredné stařeny přisednuvší si k němu do vagónu, ta však k jeho radosti zanedlouho vystoupila.

Do Perugia docestoval 19. srpna 1926 a zhodnotil ji jako: „*Tříšť. Vše možné*“.⁴⁷ Došlo zde totiž k mísení nejrůznějších uměleckých stylů, které na Kalistu působily velmi neuspořádaně. Nelíbil

---

⁴² KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 18.

⁴³ Tamtéž, s. 19.

⁴⁴ Tamtéž, s. 20.

⁴⁵ Tamtéž, s. 22.

⁴⁶ Tamtéž, s. 30.

⁴⁷ Tamtéž, s. 34.

se mu ani skalnatý ráz města, tvrdé obrysy a celkový dojem nepohodlnosti. Stejně tak historie města je dle autora „*kostnatá*“,⁴⁸ což vzápětí dokazuje jeho výčet panovníků a tragických událostí s nimi spjatých. Strohá Perugia jako by byla zrcadlem své minulosti.

O dva dny později doputoval do umbrijského města Assisi, jež v něm vyvolávalo jisté napětí a dezorientaci, a rovněž si uvědomil příbuznost mezi ním a Perugií.

V Sieně byl pronásledován zvukem bubnů, který v něm symbolicky probouzel neklid a nabádal jej k návštěvě nejrůznějších sienských zákoutí. Městem však skutečně každý rok v srpnu procházejí bubeníci, neboť se zde konají závody na koních zvané *Palio*, jak se dozvídáme z autorovy poznámky.

Kalista měl v plánu navštívit se svým přítelem Stefanem, o němž se čtenář dozvídá teprve v této pasáži, i město Viterbo, avšak kvůli nepředvídatelným komplikacím se výletu do něj museli vzdát. Jako náhradní plán zvolili Orvieto, do kterého přijeli pozdě v noci. Už zpočátku autor vnímal město negativně a hrůzostrašně, což si oba přátelé plně uvědomovali i při odchodu z něj: „[...] *blížice se k úpatí a k nádraží, počítávali jsme, jako by mizel tísnivý hlas prázdna, který nás zneklidňoval po celou dobu, co jsme procházeli ulicemi tohoto města.*“⁴⁹

Další zastávkou na jejich cestě byl Řím, o kterém autor uvedl, kolika možnými vchody jej lze navštívit. Sám pak zvolil severní barokní bránu Porta del Popolo, u níž se po levé straně nachází stejnojmenný chrám. Ten autor označil jako „*neřímský*“,⁵⁰ neboť mu připomínal spíše typ benátského kostela. Uchvácen byl i bazilikou San Pietro, jejíž zvony bylo slyšet na míle daleko. Kromě architektury se cestovatel těšil i z nádherných římských parků oplývajících palmovou zelení. Společně se Stefanem také pozorovali přítomné turisty, které „*vábil Řím svou dálkou*“.⁵¹ Jejich pozornosti se nevyhnula ani Fontána di Trevi, o které si Kalista myslel, že návštěvníky láká více svou tradicí vhodit do ní minci než vzhledem. Upoutaly je však i další možná méně známé fontány – fontána na Piazza di Spagna, která se podobá mořskému oku, či Berniniovy vodotrysky na Piazza di Navona.

Po návštěvě Kapitolu autor napsal: „*Řím nebyl by myslitelný bez grotesky. Kapitol je kolosální případ tohoto genu: široké pohodlně změkklé schody, pak onen zvěřinec, o němž jsem se zmínil, hned na to pompésní náměstí Michelangelovo [...]*“⁵². Ve Foru Romanu se zase cítil jako „*uprostřed života, který ustrnul v jakémisi nedořečeném slově.*“⁵³ Až italský pahorek Palatinus,

---

⁴⁸ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 37.

⁴⁹ Tamtéž, s. 61.

⁵⁰ Tamtéž, s. 80.

⁵¹ Tamtéž, s. 96.

⁵² Tamtéž, s. 102.

⁵³ Tamtéž, s. 104.

na němž bylo podle pověsti město založeno, jej očaroval. Právě toto místo měl z celého Říma nejraději. Zajímavé byly rovněž katakomby, do nichž našli vchod v římském kostele San Clemente. Ten autor označil jako „*předpekli*“,⁵⁴ z něhož později sestupovali hlouběji pod zem se svíčkami a oba přitom cítili „*dýchající stěny, s nichž stéká dusný pach mrtvol*“.⁵⁵ Při návštěvě Andělského hradu se Kalista zamýšlel, zda nebylo v českých dějinách použito obdobného pojmenování. Vybavil si legendu o svatém Václavu a Raclavu Zlickém, ihned si však uvědomil, že její původ je římský. S Římem se na této cestě rozloučil v chrámu Santa Maria della Vittoria, jenž mu vzdáleně připomínal Prahu.

V další kapitole nazvané *Země!* autor popisuje svou plavbu v oblasti palermského zálivu, kdy s horečkou vyhlížel pevninu, které se vzápětí dočkal, když se loď přiblížila k Palermu. Poté, co se ubytoval ve vile Lincoln, se vydal objevovat krásy města. Než se však dostal k samotným památkám, musel nasát zdejší velmi specifickou sicilskou atmosféru neboli „*směs nepostižitelnou a stále vlastně unikající*“.⁵⁶ Jako první navštívil v Palermu klášter Santa Caterina, dále o dost temnější chrám San Giuseppe. Nejvíce ho však svou jednoduchostí zaujal kostel San Cataldo. Nevynechal ani pamětihodnosti jako Martorana či Capella Palatina. Kalista se dále vydal do města Monreale položeného v horách, připadalo mu typicky sicilské. Ve zdejší katedrále byl překvapen obrovskými mozaikovými plochami a jejich scénami, což v Palermu jinde nespatriil. Po návratu do hlavního města Sicílie se setkal i se slavnostním průvodem.

2.3 Italské prázdniny

Werichovy zápisky z cesty do Itálie začaly vycházet na pokračování v *Literárních novinách* v roce 1958 jako součást šestnáctidílného cyklu *Jan Werich a labyrint světa*.⁵⁷ Autor odjel do Itálie v červenci téhož roku a čtenáři tak měli díky jeho cestě zajištěnou zábavu nejen v novinách, které začínala číst většina z nich od toho seriálu na poslední straně, ale také na rozhlasové stanici, kde je autor osobně předčítal.⁵⁸ V roce 1960 pak vyšly knižně pod titulem *Italské prázdniny*.

Celkově autor během svého života navštívil Itálii třikrát. Poprvé to bylo v roce 1937, kdy společně se svou ženou Zdenou a kolegy z divadla zavítal do Verony, Florencie a Říma.⁵⁹ Druhou návštěvu podnikl v roce 1956 v doprovodu svého italského přítele, na nějž vzpomíná

---

⁵⁴ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicár*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 108.

⁵⁵ Tamtéž, s. 109.

⁵⁶ Tamtéž, s. 128.

⁵⁷ MLISOVÁ, Nella. *I já jsem byl v Itálii*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství AKROPOLIS, 2009, s. 243.

⁵⁸ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 3.

⁵⁹ CINGER, František. *Smějící se slzy aneb Soukromý život Jana Wericha*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Formát, 2004, s. 101.

v knize *Italské prázdniny*. O této cestě Werich krátce informoval Jiřího Voskovce a z Říma mu zaslal dva dopisy. V druhém listě mu blíže popisuje domácí kritickou situaci – dopad komunistického režimu na jejich tvorbu.⁶⁰ Třetí, již zmiňovaná cesta, pak proběhla v roce 1958, a vydal se na ni se svou dcerou Janou.

2.3.1 Obsah Italských prázdnin

Do Itálie se vydává Jan Werich z Prahy, cestuje automobilem za doprovodu dcery Jany a už na samotném počátku upozorňuje na zvláštnost cestování automobilem do ciziny: „*Ti lidé netuší, kam jedu, jinak by aspoň zamávali. Na nádražích, na letištích, všude vám zamávají, i cizí lidé. Jedete autem, nic.*“⁶¹ Po ověření, zda nezapomněli na žádnou z potřebných věcí, je na cestě zastihl déšť, který Jana začala na otcův pokyn filmovat.

Přes Benešov, Jihlavu a Znojmo doputovali až k českým hranicím a odtud pokračovali bez problému k Rakousku. Ve spojitosti s ním začal autor vzpomínat na poměry před válkou, kdy bylo velmi lehké uplatit rakouské celníky pralinkami. To se ale změnilo a nyní byla jejich zavazadla podrobena důkladné kontrole. Poté už cestovatelé vyjeli k Vídni, Werich začal vyprávět dceři o svém strýci, který se seznámil s Vídeňáčkou Mitzi. Jejich vztah ale dlouho nevydržel, neboť on byl Pražák a ona dáma z Vídně a jak autor řekl: „*[...] být proti Vídni patřilo k Pražákovi a k době*“,⁶² což přišlo Janě poněkud zábavné. Jeho další vzpomínka se pojila k vídeňskému divadlu, kde spolu s kolegou Jiřím Voskovcem coby publikum vypískali vlastní uvedení hry Caesar. I přesto se autor k Vídni staví kladně, a to pro: „*Společný jazyk. Nikoli ten, kterým se mluví. Ten, kterým se chutná. Plíčky po vídeňsku, znáte?*“⁶³ Pozitivní vztah k této zemi však nezaujímá jen kvůli jídlu, zmiňuje i divadla, opery, kavárny, vinárny či galerie. Také se rozhodne napravit to, co doposud neudělal a vždy jen odsuzoval – absolvovat prohlídku autokarem. Její průběh pak humorně popisuje a poukazuje na to, že je vlastně jedno, jakou prohlídku Vídní si návštěvník zvolí, historickou, noční, či denní, neboť všechny probíhají obdobně a vše závisí jen na kreativitě a angažovanosti průvodce.

Jejich cesta se ubírala do Salcburku, z něj pak dále na jih, komplikaci jim způsobila slepá silnice končící ve skalách. Naštěstí se naskytla možnost naložit automobil na vlak, projet tunelem Mallnitz a pak opět pokračovat po silnici směrem do Itálie. A tak autor zaparkoval za dlouhou řadou ostatních vozidel, čekajících rovněž na přepravu, a společně s dcerou se vydal ke stánku

---

⁶⁰ VOSKOVEC, Jiří, WERICH, Jan. *Korespondence I*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství AKROPOLIS, 2007, s. 71-73.

⁶¹ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 7.

⁶² Tamtéž, s. 9.

⁶³ Tamtéž, s. 11.

s upomínkovými předměty neboli „*památečným harampádím*“.⁶⁴ Zpočátku nerozuměl tomu, proč lidé utrácejí za tak nepotřebné věci. I jemu však byla zakrátko dlouhá chvíle a stal se jedním z nakupujících. Mezitím se kolona aut posunula, a tak bylo načase se pomalu vrátit zpět k vozidlu, u něhož nastal velký problém. Werich i po důkladném prohledání všech svých kapes nemohl nalézt klíč od vozu. Obrátil se tedy na Janu, ať vytáhne náhradní, který jí ještě před odjezdem svěřil. Dcera jej však obratem upozornila, že klíč má v kabelce uvnitř automobilu stejně jako Werichovo sako, v jehož kapse se nacházel hlavní klíč. Po neúspěšném pokusu otevřít automobil vlastními silami přivedla Jana několik cizinců přesvědčených, že pomáhají slavnému spisovateli Ernestu Hemingway, s nímž si Wericha spletli pro jeho vousy. Vozidlo se nakonec podařilo otevřít dceři Holand'ana, která si jako bolestné za odřenou ruku při vyprošťování klíče přála „Hemingwayův“ podpis do památníku.

Jak dále autor zmiňuje, s podobnou situací se setkal už dříve, kdy si ho s americkým spisovatelem spletla žena v letadle, poté i sama letuška. V Římě to byl zase soudce, jenž ho zastavil na ulici a žádal o podpis. V restauraci mohl dokonce jíst na účet podniku, ale umělec si zachoval svou hrdost a do pamětní knihy se podepsal vlastním jménem s dodatkem, že je herec z Prahy. Nato mu byl pohotově donesen účet a žádána úhrada útraty. Werich také vzpomíná na návštěvu Riccione a Comacchia, kde se setkal s rodilým Čechem pobývajícím v Itálii. Velmi rychle se pak seznámil i s jeho ženou a dcerou a díky jeho vášnivému vyprávění i neosobně se zbytkem rodiny. Autor zavítal rovněž do Benátek, kde se spolu se svým nejmenovaným italským přítelem zúčastnil koncertu pořádaném na náměstí San Marco. A právě tam se objevil i první obdivovatel skutečného Jana Wericha z Prahy.

V další kapitole *Venezia! Bella!* se autor vrací ze svých vzpomínek zpět k přítomné cestě do Itálie a vypráví o tom, jak se s Janou ubytovali v malém pensionu na Lidu, a o ostatních ubytovaných cizincích. V samotných Benátkách si autor koupil po dlouhém smlouvání s prodejcem sputníka, vzápětí však zjistil: „[...] že jsem mu dal vlastně o sto jedenáct lir víc, neboť v zápalu smlouvání jsem zapomněl, jaká byla původní cena [...]“⁶⁵. Oba cestovatelé se také stali svědky organizovaného krmení holubů na náměstí San Marco, což příliš neoceníli přítomní turisté, jelikož došlo ke znečištění jejich ošacení ptačím trusem.

Cestu do Florencie, přes Padovu a Bolognu, si s dcerou krátili debatami o vědě, o smrti římských císařů či o Caligulovi a rychle se tak dostali z oblasti Emilia-Romagna do Toskánska. Tam začala Jana otci vyčítat, že místo, aby si všímal rozmanité krajiny, rozptyluje se mouchou, která se v Benátkách usadila na stropě automobilu.

---

⁶⁴ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 16.

⁶⁵ Tamtéž, s. 47.

Ve Florencii byl autor očarován sochou Davida. V tu chvíli by se pravděpodobně nenašel oddanější obdivovatel této památky, čehož si všiml i jistý Bob, jak se vzápětí představil. Pozval ho na stregu – italský likér a rozvinula se diskuse o umění a o tom, jaké by to bylo, kdyby existovala v renesanci televize a vůbec moderní technologie. Druhý den se Werich vydal za krásami muzea Uffizi, kde se setkal se svou dcerou, jež ho ráno nemohla probudit, a tak mu nechala v hotelu vzkaz, že ji najde právě tam. Na tentýž den měl domluvenou schůzku s Bobem, ale jelikož oba zapomněli kde a v jaký čas se mají sejít, Bob na něj raději počkal na recepci hotelu. Poté se společně vydali drožkou do ulic Florencie a opět hovořili o umění, vědě a o jejich souladu za renesance – například Leonardo da Vinci vynalezl buzolu, zemní vrtačky i lis, ale na druhé straně tvořil svá procítěná umělecká díla. Jen tak vzniká podle Boba, přezdívaného „*Signor Televisione*“, ⁶⁶ „*harmonický věk*“. ⁶⁷

Z Florencie společně cestovali všichni tři do Pisy. Bob usazen v zadní části vozu vyprávěl o založení Říma, o bratrech vychovávaných vlčicí a o římských panovnících. V Pise se s nimi rozloučil a pokračoval dál svou cestou. Wericha Pisa příliš neoslnila: „*Jediné, co stojí trochu za podívanou, je fotografické běsnění, kterému při pohledu na nepovedenou věž propadají turisté téměř bez výjimky.*“ ⁶⁸ Na cestě do Říma pak neodolal pokušení a i přes dceřino varování se vykoupal v moři. Způsobil si při tom zranění o ostré kameny, které mu Jana vzápětí ošetřila. Před samotným Římem neplánovaně navštívili ještě jedno zajímavé místo – malou přímořskou vesnici s prostranstvím, na němž stálo několik osob. Celý tento výjev připomínal autorovi jeviště, na kterém se odehrává hra, kdy každá postava má svou funkci a své jedinečné poslání. Druhý den se konečně ocitli v hlavním italském městě, kde se jim naskytl velice neobvyklý pohled na liduprázdné římské ulice. Kromě významných pomníků, Fora Romana či Colossea navštívili i chrám sv. Petra, který Werich vnímá jako: „*Obrovské měřítko všeho, nač se dívám, dokonalostí proporcí ztrácí obrovitost.*“ ⁶⁹ Není však zaujat pouze gigantičností chrámu, ale i lidmi kolem sebe a snaží se nalézt „*tvář bez zvědavosti turisty, tvář se zanícením věřícího*“. ⁷⁰ Ve Vatikánu pak měli možnost vidět a slyšet papeže žehnajícího návštěvníkům.

Autorova následná charakteristika Říma připomíná vlastnosti Římana. Ostatně samotné město vnímá jako živého člověka a při jeho popisu neopomene zmínit radost z jídla a společnosti, což je pro obyvatele Itálie příznačné. Upozorňuje, že v Římě se také jednou za rok slaví „*den*

---

⁶⁶ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 70.

⁶⁷ Tamtéž, s. 71.

⁶⁸ Tamtéž, s. 75.

⁶⁹ Tamtéž, s. 80.

⁷⁰ Tamtéž, s. 80.

*dopraváků*⁷¹, ten den řidiči vyhazují z oken svých automobilů dárky určené dopravním policistům. Právě ti autora posléze zastavili, neboť při vyprávění o Andělském hradu nepostřehl červenou a nezastavil. Po upřímné omluvě mu byl přestupek prominut a s Janou tak mohli pokračovat dál směrem na sever, do již zmiňovaného města Rimini. Jelikož se jejich italská cesta pomalu chýlila ke konci, rozhodli se s mořem patřičně rozloučit, a to v podobě typicky středomořské večere. Po zlákáni neznámým mladíkem dojeli až do centra města, kde se usadili v nově zavedené tratorii a za pomoci malé dívky, která uměla anglicky, se domluvili s obsluhou. Dívka se stejně jako její matka jmenovala Aida a Werichovi a Janě vyprávěla o svých kuriózně pojmenovaných příbuzných, což jí zpočátku nevěřili. Teprve Aidina matka potvrdila, že její sestry se skutečně jmenují Carmen, Electra a Tosca, stejně jako slavné opery. Poté cestovatelé definitivně zamířili k domovu. Na hranicích však došlo ke konfliktu, jelikož jim bylo sděleno, že je nutné mít v pase potvrzení o pobytu v Itálii, čehož si Werich nebyl vědom a celníkům se omluvil. To mu ale nebylo nic platné, neboť „*neznalost zákona neomlouvá*“.⁷² Jejich zachráncem se stal mladý celník, který jim nakonec razítko opatřil. Po nepříjemném zdržení v Německu úspěšně přijeli domů.

---

⁷¹ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 82.

⁷² Tamtéž, s. 92.

3 Komparace

V této části práce se budeme zabývat srovnáváním aspektů u jednotlivých autorů, tedy odlišnostmi v jejich pojetí cesty, v integraci s lidmi, které v průběhu svého putování poznali, či v popise měst a krajin, jež všichni tři autoři navštívili.

3.1 Cesta

Průběh cesty do Itálie se u jednotlivých autorů zřetelně odlišuje. Nejprve se zaměříme na to, zda si autor před odjezdem vytvořil koncepci své cesty či nikoliv a jeho rozhodování tak bylo spontánní; dále na průběh a chronologii cesty, na souvislost mezi názvy kapitol a autorovou cestou, popis přejezdu mezi navštívenými městy, využití dopravních prostředků, na nepříjemné komplikace v průběhu cesty, na typ cestovatele, případně na autorův návrat.

3.1.1 Plán cesty

V souvislosti s Karlem Čapkem lze hovořit o cestování předem nepromyšleném, což autor uvádí na začátku knihy: „*A tedy putoval jsem nejen beze všech užitečných znalostí, nýbrž i bez plánu; razil jsem si cestu prstem na mapě [...]*“⁷³.

V případě Zdeňka Kalisty je určení promyšlenosti cesty složitější, neboť na rozdíl od Čapka čtenáře přímo neinformuje o tom, zda se na svou cestu vydává s plánem či bez něj. Jistou spontánnost však můžeme nalézt v kapitole *Básníkova nová cesta do pekel*, v níž putuje se svým přítelem Stefanem do města Viterba a kterou uvozuje: „*Rozhodli jsme se navštívit Viterbo.*“⁷⁴ To svědčí o momentálním rozhodnutí, kam se dále vydat. Podobná situace se objevuje i o několik okamžiků později, kdy zmeškají vlak do Viterba a rychle se musí rozhodnout pro návštěvu jiného města, jímž se stane Orvieto.

Na základě výše uvedených situací je možné Zdeňka Kalistu označit jako cestovatele, který svůj pohyb z místa na místo neplánoval, avšak důvody jeho cest do Itálie známe.

Jan Werich měl jasně daný cíl svého putování, a sice Řím, o jehož plánované návštěvě píše hned v první kapitole: „*Vy však jedete do Říma. Jedete do Říma a myslíte si [...]*“⁷⁵. Po cestě do věčného města se však zastavil i v dalších významných městech, například v Benátkách a Florencii.

Připravenost cesty je zřejmá i z rozhovoru s jeho dcerou při putování do Florencie, kdy Werich poněkud zpanikaří, neboť neví, kde se momentálně nachází. Dcera ale okamžitě reaguje:

---

⁷³ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 8.

⁷⁴ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 52.

⁷⁵ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 7.

„Vyjíždíme z Patavia a jedeme směrem na Bononii. Tam někde je Via Aemilia. Kdybychom chtěli překročit Rubicon, musili bychom na jihovýchod. Na Fanun a pak po Via Flaminia na Řím. My bychom však měli překročit Etruské Apeniny směrem na jihozápad [...]“⁷⁶.

3.1.2 Průběh a chronologie cesty

Čapek na své italské cestě postupoval ze severu na jih, putování mělo chronologický průběh. Do Itálie se vydal přes Vídeň. Prvním městem, do kterého zamířil, byly Benátky, z nichž poté pokračoval stále jižněji – do Padovy, Ferrary, Ravenny, Rimini a San Marina. Ze San Marina cestoval do severněji položené Bologni, což bychom mohli chápat jako menší odchylení jeho směřování ze severní části Itálie na jih. Následující zastávkou byla Florencie, poté jižněji umístěné Siena a Orvieto, z něhož zamířil do hlavního města Itálie. Z Říma pokračoval do Neapole a dále přes Pompeje a Salerno, na Sicílii. Tam navštívil čtyři významná města: Palermo, Monreale, Siracusu a Taorminu. Následoval přesun zpět na sever, do umbrijských měst Assisi, Perugia a Arezza, poté do Pisy, Janova, Milána, Mantovy, Verony a přes Bolzano se vrátil domů.

Naopak v *Italském skicáři* nejsou jednotlivé texty chronologicky seřazeny, avšak jejich pořadí téměř zcela zachovává linii ze severu na jih, i když se jedná o více návštěv Itálie. Čtenáři při orientaci v textu výrazně pomáhají datové údaje, které se v něm občasné vyskytují. Rovněž tak přiřazení letopočtů k jednotlivým kapitolám, což můžeme nalézt v obsahu. Tyto údaje se nenachází ani v jednom ze dvou dalších zkoumaných cestopisů.

Kalista se nejprve zmiňuje o své cestě z Apenin směrem do Toskána, konkrétně do Florencie. Tato cesta se uskutečnila v roce 1923. V následujícím textu *Zlomky itineráře* popisuje trasu přes Arezzo, Cortonu a lago Trasimeno do Perugia. Tam doputoval 19. srpna 1926, o dva dny později již navštívil Assisi. Mezi prvním a druhým textem je tedy tříletý odstup, nicméně po jejich pomyslném spojení zjistíme, že na sebe navazují z hlediska trajektorie sever-jih. Další text z roku 1925 autor věnoval Sieně. Zde je linie cesty narušena, jelikož Siena je položena severněji než Assisi. Téhož roku zavítal také do jižněji položeného Orvieta a pokračoval na jih do Říma. Poslední text věnovaný městům Palermu a Monreale pochází z roku 1926 a my se tak spolu s autorem dostáváme do nejjižnější části Itálie.

Cesta Jana Wericha byla stejně jako Kalistova chronologicky uspořádaná. Autor zachoval trajektorii ze severu na jih. Jeho cesta začíná v Praze, dále putuje přes Benešov, Jihlavu, Znojmo až do Vídně. Z té pokračuje na jih přes Salcburk. Stejně jako tomu bylo u Karla Čapka, i Werich navštívil nejprve italské Benátky. Odtud pokračoval přes Padovu a Bolognu do toskánské

---

⁷⁶ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 52.

Florence, následovala návštěva nedaleké Pisy. Ta se nachází na stejné zeměpisné šířce jako Florence. Při cestě do Říma neplánovaně navštívil malou přímořskou vesnici a po krátké zastávce směřoval k hlavnímu městu. Z Říma se Werich vrátil zpět na sever, kde se zastavil v Rimini. Odtud pak putoval přes Německo zpět od Prahy.

I když byl jeho plán cesty předem daný a nejjihněji položeným městem, které navštívil, byl Řím, autor vyjadřuje přání poznat i jižní část Itálie: „*Snad mi někdy vyjde čas a podívám se na jih, abych poznal celou tvář Itálie. Od Říma na sever se Itálie tváří bezstarostně a vesele.*“⁷⁷

3.1.3 Cesta a názvy kapitol

Karel Čapek podnikl jednu ucelenou cestu, jejíž průběh postupně popisuje v jednotlivých kapitolách. Názvy kapitol jsou vesměs odvozeny od místa, kde se cestovatel právě nachází. Výjimkami jsou kapitoly *Lid neapolský*, *V boží dlani*, *Podzemní města*, *Antika*, *Moře*, *Kostely a Paralipomena*, kdy se autor například specifikuje na určitý jev charakteristický pro více měst – v kapitole *Kostely* porovnává milánské, florentské či benátské dómy, kostely a kostelíky.

Mezi jasně vystihující názvy kapitol *Italského skicáře*, ze kterých je zřejmé, čím se v nich bude autor zabývat, bychom mohli zařadit *Legendu o sedmi spáčích z Efesu*, *Slavné zrcadlo svatého Františka* a *Mysterium v pišťalách zpívané*, čili Kalistou přeložené italské legendy. Dále sem náleží tři kapitoly, v nichž se vyskytuje samotný název města: *Vězení sienské*, *Dobytí Říma* a *Epilog v Palermu*. Zbývající kapitoly nesou nejednoznačný název a čtenáři se tak mohou jen domnívat, co je v nich obsaženo. Mezi tyto kapitoly patří úvodní *Nejmenovanému příteli*, dále *Ztracená alegorie*, *Zlomky itineráře* a *Básníkova nová cesta do pekel*.

Z většiny názvů kapitol *Italských prázdnin* je rovněž dobře odhadnutelné, kde se autor právě ocitá, nebo kam míří. Jsou to jmenovitě tyto: *Wien bleibt Wien*, *Venezia! Bella!*, *Arrivederci, Roma!*, *Aidy z Rimini*, *Všechny cesty vedou domů*. V kapitole *S mouchou do Florencie* autor popisuje příjezd do města až v jejím samotném závěru.

Matoucí název pak má kapitola *I slepé cesty vedou do Říma*, ve které Werich píše nikoliv o Římě, ale o komplikovaném cestování v Rakousku.

Kapitoly *Vejde vejci*, *Signor Televisione* a *Jene zahni!* čtenáři blíže neprozrazují, v kterém městě se autor aktuálně ocitl.

3.1.4 Přejezdy mezi navštívenými městy

V *Italských listech* nenalezneme zmínku o jednotlivých přemístěních cestovatele z jednoho místa či města do druhého. Většina kapitol je uvedena krátkou subjektivní charakteristikou dané

---

⁷⁷ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 83.

oblasti: „*Siena, to je takové neobyčejně milé malé město, sedí na třech kopečkách a usmívá se, ať mu stéká po zádech vlahý déšť nebo ať svítí slunce; má pár kousků slavných památek, ale je samo a celé líbeznou starou památkou.*“⁷⁸

Jedinou výjimkou, kdy je přejezd podrobněji popsán, je kapitola *Ravenna, San Marino*: „*Jakýsi rozložitý autovehíkl s nápisem Rimini – San Marino mne svedl, abych jel do této nejmenší prý republiky na světě.*“⁷⁹

Zdeněk Kalista rovněž není cestovatelem, který by výrazně a pravidelně popisoval přemístění z právě navštíveného města do dalšího, jež se teprve chystá poznat. Avšak v několika málo případech se onen popis vyskytuje. Například, když se chystá se svým přítelem Stefanem do města Viterba, oba se zpozdí, nestihnou vlak a musí okamžitě vymyslet náhradní plán. Tím se stane město Orvieto: „*Byla měsíční noc, když jsme jeli k Orvietu [...]*“⁸⁰. Víme tedy, že jejich cesta směřuje do Orvieto a dozvídáme se i to, že přestupným městem bylo Orte. Čtenáři je však zpočátku utajen název místa, z něž se na výlet vydávají. K jeho identifikaci napomáhá Kalistova zmínka o jednotlivých částech onoho města: „*Piazza Spagna, quirinálský tunel, Via Nazionale, Piazza delle Terme, [...]*“⁸¹. Z těchto indicií lze vyvodit, že se jedná o italskou metropoli, což je samotným cestovatelem potvrzeno až v Orvietu. Autor se v závěru cestopisu zmiňuje i o přejezdu z Palerma do města Monreale.

Zdeněk Kalista častěji konstatuje, že se již vyskytuje na jiném místě, přičemž samotný přesun nepopisuje. Tak je tomu například při návratu z města Monreale zpět do Palerma. „*A jakoby se země propadla uprostřed opilého poledne v Monreale: ani v zamyšlení nepozorujete, že jste se ocitli zpět v Palermu. A je již večer.*“⁸² Obdobná situace nastává i při jeho příjezdu na Sicílii, kdy pouze vzpomíná na města, jimiž projížděl.

V díle *Italské prázdniny* je popis přejezdu mezi jednotlivými místy poměrně frekventovaný. Například, když autor s dcerou Janou míří z rakouského Villachu do Benátek: „*Jsmo uvnitř automobilu, jedoucího směrem na Benátky. Opět jsme jej přeplavili na Lido [...]*“⁸³.

Stejně bohatý popis nalezneme i při putování autora z Benátek přes Padovu do Florencie: „*Z Padovy do Benátek je to kousek. Protože jsme vyjeli časně, proplétali jsme se Padovou mezi bicykly a motorovými koly, malými fiatkami a skútry dělníků, kteří jeli do práce.*“⁸⁴ Dále při následné cestě z Florencie do Pisy, kdy se Werich s dcerou ocitají v doprovodu Signora

---

⁷⁸ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 28.

⁷⁹ Tamtéž, s. 22.

⁸⁰ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 54.

⁸¹ Tamtéž, s. 53.

⁸² Tamtéž, s. 137.

⁸³ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 43.

⁸⁴ Tamtéž, s. 52.

Televisione, autorova florentského přítele, či při odjezdu z Rimini směrem domů. Zde je i zřetelně naznačeno, že jejich další cesta směřuje do Prahy: „[...] odjížděli směrem na Imolu. Pustili jsme rádio a vyladili Prahu. Zrovna zpíval Dalibor.“⁸⁵

3.1.5 Dopravní prostředek

Karel Čapek cestoval do Itálie vlakem, o němž se zmiňuje v první kapitole. Tento prostředek je také zahrnut ve výčtu událostí, jež se mu na jeho cestě nelíbily: „*Nejprve a snad nejvíce spací vůz, krásná mašina na spaní, plná takových pěkných mosazných pák, tlačítek, knoflíků, vypínačů, klik a všelikých aparátů.*“⁸⁶ O jízdě vlakem se zmiňuje i při zpáteční cestě, kdy se přemísťoval z Pisy do Janova. Dalším dopravním prostředkem autora byla loď. Čapek o ní nepíše přímo. Můžeme tak jen usuzovat z jeho návštěvy Benátek, především podle autorovy zmínky o platbě za svezení v gondole: „*Naštěstí gondoliér tajemně mlčel a nakonec mne nekřesťansky obral [...]*“⁸⁷. Lodí se později plavil i na Sicílii.

Cestovatel jel také autobusovou linkou, která ho svým nápisem zlákala k návštěvě San Marina: „*Jakýsi rozložitý autovehikl s nápisem Rimini-San Marino mne svedl, abych jel [...]*“⁸⁸. Přepřavil se i lanovkou, jež ho vynesla do výšin města Orvieta.

Zdeněk Kalista cestoval podobně jako Karel Čapek vlakem, o čemž se mimo jiné dozvídáme z kapitoly *Ztracená alegorie* z roku 1923: „*A zase se otevřela volná noc: stanul jsem u okénka vagonu, abych se nadýchal poněkud čerstvého vzduchu [...]*“⁸⁹. Vlak mu posloužil i na cestě v roce 1925, kdy mu dělal doprovod přítel Stefan. Cestoval tak i o rok později do Perugia.

Stejně jako Karel Čapek využil lanovku, neboť i on zavítal do města Orvieta; tu však vnímal poněkud negativně: „*I obrovská klec vytahovala, kterým máme vyjet nahoru do města, vzbuzuje podivný strach [...]*“⁹⁰.

Jelikož Kalista putoval rovněž na Sicílii, nebylo jiné možnosti, než využít loď. Plavbě pak věnoval celou podkapitolu *Země!*. „*Začal jsem pátrat po obzoru, neobjeví-li se někde alespoň stín rozplývající mořské hladiny [...]*“⁹¹.

Oproti Čapkovi a Kalistovi cestoval Jan Werich po Itálii automobilem, o němž se zmiňuje již v první kapitole: „*Jedete autem po Praze, třeba jako jsme jeli s mou dcerou.*“⁹² Vůz mu tedy sloužil k přejezdu mezi jednotlivými místy, ale nastala i situace, kdy bylo nutné využít služeb

⁸⁵ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 89.

⁸⁶ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 11.

⁸⁷ Tamtéž, s. 14.

⁸⁸ Tamtéž, s. 22.

⁸⁹ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicár*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 16.

⁹⁰ Tamtéž, s. 55.

⁹¹ Tamtéž, s. 122.

⁹² WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 7.

vlaků, konkrétně speciální vlakové soupravy pro přepravu automobilů. Mezi dopravní prostředky, které Jan Werich na své cestě využil, lze bezpochyby zařadit i turistický autobus určený návštěvníkům Vídně k prohlídce města. Tu absolvoval společně s dcerou Janou: „Autokar ujížděl Vídní bez zastávky. Hlasatel vykládal a osazenstvo otáčelo hlavami jako publikum na tenisovém turnaji.“⁹³

Werich stejně jako Karel Čapek navštívil Benátky, do kterých se přepravil malým parníkem, tzv. vaporettem⁹⁴.

Kromě automobilu, autobusu a lodě autor cestoval ještě jedním speciálním dopravním prostředkem. Šlo o drožku taženou koněm, kterou Werich projížděl Florencií společně se svým společníkem Bobem. Tento prostředek ale nebyl určen pro větší vzdálenosti.

Ve svých vzpomínkách na návštěvu Benátek se cestovatel zmiňuje i o plavbě v motorovém člunu, kterým společně se svým italským přítelem dopluli do Benátek: „Člun se s námi vytácel pomalu kanálem, až jsme se dostali na hlavní lagunu. Tam člun přidal plynu a před se začala zvedat.“⁹⁵ Odtud se Werich vracel domů letadlem: „Vykoupal jsem se, sbalil zavazadla a jel na letiště [...] když já už byl vysoko nad Alpami. K večeru jsme byli v Praze.“⁹⁶ Poslední dva dopravní prostředky jsou však uvedeny jen na okraj a pro zajímavost, neboť jsou zmíněny pouze v autorových vzpomínkách na dřívější cesty do Itálie.

3.1.6 Komplikace na cestě

Málokterá cesta se obejde bez nečekaných zlomů či nepříjemných komplikací. Těmto nepříjemnostem se nevyhnuli ani zmiňovaní cestovatelé.

Karla Čapka potkala větší komplikace již na samotných hranicích Československa, kdy mu byl hraniční kontrolou odebrán platební dokument. Tato nepříjemnost ho však od cesty neodradila a do Itálie putoval bez peněz: „Jsem tvrdohlavý člověk; jel jsem nazdařbůh bez akreditivu dál [...]“⁹⁷.

Nečekaná a nepříjemná situace pak nastala pro autora ve městě Mantova, ve kterém byly znepřístupněny zdejší pamětihodnosti. Ve městě se totiž konaly oslavy. Třetí a zároveň poslední komplikací bylo autorovo uvěznění v katakombách u sv. Anežky v Římě, ze kterých byl později naštěstí vysvobozen.

---

⁹³ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 13.

⁹⁴ Tamtéž, s. 46.

⁹⁵ Tamtéž, s. 39.

⁹⁶ Tamtéž, s. 42.

⁹⁷ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 10.

Zdeněk Kalista si cestovní komplikaci způsobil sám, když spolu s přítelem Stefanem zaspali a zmeškali vlak do Viterba. I když se oba snažili situaci zachránit, museli díky dalším zmatkům a Stefanovu problému s rozbitým sklem ve fotoaparátu zcela změnit plán své cesty.

Nejednalo se však o jedinou nesnáz autorova putování. Ještě nepříjemnější záležitostí se ukázala Kalistova plavba lodí na Sicílii, kterou absolvoval zcela vyčerpán a nemocen: „*Měl jsem pocit, že jsem po nějaké nemoci nebo aspoň strašlivě vyzáblý – jako bych byl snad den nejedl. Nedovedl jsem udělat skoro krok pořádně [...]*”⁹⁸. Brzy však svou slabost překonal, uzdravil se a mohl nerušeně poznávat krásy Sicílie.

V případě *Italských prázdnin* se Werich setkal na začátku své cesty s obdobnou situací jako Karel Čapek. Byl rovněž zdržen na hranicích, ovšem ve Werichově případě se jednalo o hranice rakouské a šlo jen o důkladnou kontrolu cestovních zavazadel. Poté mohl i s dcerou pokračovat dále směrem do Vídně.

Mnohem složitější komplikace nastala o něco později v Rakousku, kdy měl autor zaparkovat na přepravní vlak vlastní automobil. Naneštěstí si ale ve voze zabouchl klíče. Celou situaci pomohla vyřešit jeho dcera Jana, která povolala skupinu turistů. Ti si Wericha spletli se spisovatelem Ernestem Hemingwayem a klíč z auta ochotně vydobyli. Nepříjemnost tak byla vyřešena a cestovatel mohl s vozidlem dále manipulovat.

Další nepříjemnost souvisela opět s Werichovým automobilem, kdy byl málem pokutován dopravními policisty za přestupek – jízda na červenou. Policie však byla shovívavá a po autorově omluvě mu provinění odpustila.

Čtvrtá větší komplikace nastala při zpáteční cestě, opět na hranicích, avšak tentokrát italských. Za vše mohla Werichova nedbalost, neboť zapomněl na povinné potvrzení v cestovním pase o pobytu v Itálii. V tomto případě nepomohla ani omluva. Zachránila ho empatie mladého celníka, který mu nakonec cestu přes hranice umožnil.

Werichovu cestu tedy můžeme vyhodnotit jako nejkomplicovanější, i když většinu nesnází si autor způsobil sám.

3.1.7 Typ cestovatele

Jak již bylo naznačeno, ne všichni autoři cestovali osaměle. Pouze v případě Karla Čapka se jednalo o cestovatele-samotáře. To mimo jiné dokládá i v závěru poslední kapitoly: „*A tím uzavírám italskou pouť. Šel jsem tam, nestaraje se proč a za čím, proto jsem spokojen i s tím málem, které jsem přinesl.*“⁹⁹

⁹⁸ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 121.

⁹⁹ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 96.

Jinak je tomu u Zdeňka Kalisty, který se vydal v roce 1923 do Itálie společně s Josefem Knapem. Této cestě je věnována kapitola *Ztracená alegorie*. O dva roky později pak putoval po Itálii se svým přítelem Stefanem: „*Kdesi na Piazza del Popolo vzpomněl si Stefan, že nemá ani jediné desky do aparátu.*“¹⁰⁰

Naopak při srpnové cestě v roce 1926 navštívil Itálii sám a promlouvá tak pouze za sebe: „*Tuto podivnou legendu četl jsem, vstupuje do Itálie.*“¹⁰¹ Kalistu bychom tedy mohli označit jako cestovatele kombinujícího samotou a společnost.

Typický cestovatel-společník se pak objevuje v *Italských prázdninách*. Werich se do Itálie vydal se svou dcerou Janou. „*Jana si prohlížela starořímskou mapu na druhé straně automapy a srovnávala ji s dnešními autostrádami.*“¹⁰²

Werich se ve vzpomínkách na Benátky, které nalezneme ve třetí části kapitoly *Vejde vejci*, opět zmiňuje o doprovodu nejmenovaného italského přítele: „*Někdo zaklepal na dveře, můj italský přítel vešel, sedl si ke mně na postel a prohlásil, že je v pokoji strašná tma.*“¹⁰³

3.1.8 Návrat

Čapek na svůj návrat domů v textu nijak nepoukazuje. K jistému obratu v putování dochází mezi kapitolou *Z Říma*, kdy se Čapek ve svých myšlenkách zpětně vrací k městu a doplňuje o něm další informace, a následnou kapitolou *Sladká Umbrie*, která čtenáře zavede do severněji položených měst, z nichž poté pokračuje na sever až k hranicím.

Rovněž Zdeněk Kalista nijak neupozorňuje na svůj návrat domů. Jeho soubor textů je ukončen zmínkou o slavnostním průvodu v Palermu. Na rozdíl od Karla Čapka ale nijak nenaznačuje následný pohyb na sever, zpět k domovu, a to ani v jednom z textů, jež pocházejí z různých let.

Jan Werich měl v *Italských prázdninách* jasně stanovený cíl: navštívit Řím. Po jeho dosažení tedy logicky zamířil domů. Při zpáteční cestě se zastavil pouze ve městě Rimini a poté směřoval přes Německo zpět do Prahy. Svůj návrat popisuje stejně barvitě jako putování do Itálie a konkrétně se zmiňuje i o svém příjezdu zpět do Prahy: „*[...] najednou je tu Praha-Motol, Košíře, u Anděla doleva. Směřem na Kampu. Lidé chodí po chodnících, přecházejí ulici. Všechno je jako jindy, jako když jste odjížděli.*“¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 52.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 15.

¹⁰² WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 53.

¹⁰³ Tamtéž, s. 37.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 95.

3.2 Sociální interakce

Nevyhnutelnou součástí každé cesty do zahraničí je, byť někdy jen neznatelný, kontakt s tamním obyvatelstvem. Nemusí se jednat přímo o verbální komunikaci, domluva může probíhat mimo jiné pomocí gestiky či mimiky. Tyto způsoby komunikace jsou pro návštěvníky i obyvatele jihoevropských zemí více než příznačné. Cestovatelé se však mohou uchýlit pouze k pozorování obyvatel navštívené země, čímž rovněž obohatí své dosavadní znalosti o dané kultuře. Srovnajme tedy postoje a dojmy jednotlivých cestovatelů nejen ve vztahu k tamnímu obyvatelstvu.

Karel Čapek směřoval svou pozornost na italské obyvatele hned v Benátkách. Zde se zaměřil na vzhled Benátčanek, které obdivoval pro jejich charakteristický snědý italský vzhled. Avšak vzápětí byl autor zklamán, neboť podle jejich mluvy zjistil, že se jedná o Rusky. Z toho důvodu onen jev zařadil mezi ty, jenž se mu na jeho cestě nelíbily. Oproti tomu kladně hodnotil italské četníky či námořníky. Zatím tedy můžeme hovořit pouze o autorově pozorování obyvatel. Později se však v San Marinu setkal s místním inženýrem, který se dal s autorem do řeči. K tomuto rozhovoru Čapek dále dodal: „[...] v *strašlivém slovním zápase (on totiž zápasil s francouzštinou a já s italštinou, přičemž oba jazyky nám kladly odpor přímo zběsilý) [...]*“¹⁰⁵. Rozhovor obsahuje i názor italského inženýra na české obyvatele: „*O Češích se domníval, že jsou plemene řeckého.*“¹⁰⁶ Čapek je tedy obohacen nejen o zkušenost komunikovat v italském jazyce, ale i o pohled domorodého Itala na český národ.

Autor se ale nezaměřuje pouze na italskou populaci, což potvrzuje kapitola *Florencie*. Zde se zaobírá cizinci, které opět na základě pozorování blíže specifikuje a rozděluje do pěti skupin – cizince trpící kvůli nesrozumitelnému výkladu průvodce, cizince závislé na knižním průvodci, na novomanžele, na cizince, kteří neustále jezdí v autech, a do páté skupiny pak řadí „*kopisty*“,¹⁰⁷ návštěvníky kopírující známá díla. Okrajově se však zmiňuje i o domácím lidu, který „[...] *hlavně jezdí na velocipédech a méně než jinde čmárá na zdech ‚Viva il fascio‘* [...]“¹⁰⁸. Tímto postřehem autor rovněž upozorňuje na hrozící nastupující fašistickou diktaturu.

Do přímého kontaktu s místním lidem se Karel Čapek znovu dostal v Orvietu. Tentokrát se jednalo o komunikaci s malými chlapci, kteří od něj žádali českou poštovní známku. Tato situace opět poukazuje, jak autor sám vzápětí dodal, na hodnocení Československa, tentokrát na zemi jako takovou, která je chápána jako exotická. V témže městě ale nepřišel do kontaktu

---

¹⁰⁵ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 22.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 23.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 26.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 25.

pouze s dětmi. Zmiňuje se i o krásné Japonce, avšak opět zde hovoříme pouze o autorově pozorování.

Nejvíce fascinován byl cestovatel neapolským obyvatelstvem. Při kontaktu s ním zapojil jak pozorovací schopnosti, tak verbální komunikaci. Díky bezprostřednímu popisu situací, kterým se nevyhne žádný návštěvník města, dokonale charakterizuje jihoitalskou mentalitu a stává se tak prototypem pravého turisty, který platí vychytralému místnímu lidu za nežádané a často nesmyslné služby či předměty, jako je pouliční hra na kytaru či spropitné pro koně. Autor dále trefně vystihuje zdejší nejrozšířenější živnost: „*Jak se zdá, pravým živlem Neapolitána je něco prodávat; vezme se židle, staré šle, tři svíčky a smradlavá kambala; pak se nad tím po celý den zpívá jakési zaklínání, a to je obchod smíšeným zbožím.*“¹⁰⁹ Čapek se zabýval i obyvateli Sicílie, u nichž ocenil, že na rozdíl od Neapolitánů nežebrají. O něco později v Palermu se dokonce ocitl uprostřed davu mladých dívek a hochů, na které promlouval střídavě česky, italsky a francouzsky.

Autor také poukazuje na svou mizivou znalost italského jazyka, kterou ale chápe pozitivně, neboť právě díky ní poznává italskou vřelost a nepředsudčnost, v nichž se dále utvrzuje: „*[...] tady už jenom spoléháš, že tě lidé nakrmí a napojí, ustelou ti a někam tě dovezou – jak a kam, to je zajisté v jejich moci a nikoliv v tvé, ale svěříš se jim jako tvor němý a bezmocný [...]*“¹¹⁰. Pramalé povědomí o italském jazyce chápe jako cestu, po níž směřuje k lepšímu poznání italského národa: „*Kdybych uměl italsky, byl bych přišel o rozkoš tohoto poznání; byl bych dokonce méně viděl, protože bych méně bloudil a neocitl se chvílemi v končinách, o nichž bedekr nemluví.*“¹¹¹

Pozorováním lidu se zabýval Čapek i v Římě, kde příměstskou část Trastevere přirovnává k pražské Malé Straně: „*Je to taková Malá Strana, svět malých lidí [...], malých dětí, lidé sedí vážně před vraty a o kolena se jim otírají románské ovečky [...]*“¹¹². V S. Lorenzu fuori poté zaregistroval i okolím jinak nepovšimnutého starého kýčáře, který akvareloval kresbu. Milánský lid pak shledává jako: „*[...] bezbožný, jenž nesvětí svátků a nedbá ani jiných tradic [...]*“¹¹³, podobně hodnotí i veronské obyvatele a rovněž upozorňuje na odlišnosti obyvatel severní a jižní Itálie. Jeho zájmu neunikli ani italští rybáři, o kterých se zmiňuje v kapitole *Moře, dále* florentský vousatý kapucín a kostelník, jemuž přisoudil roli pána kostelů, či děti

---

¹⁰⁹ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 40.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 51-52.

¹¹¹ Tamtéž, s. 53.

¹¹² Tamtéž, s. 65.

¹¹³ Tamtéž, s. 78.

v Bolzanu, kde bylo znatelné, že se jedná o severní část Itálie, jelikož se zde mísila italština s němčinou.

Autor tedy přicházel do kontaktu s tamními obyvateli velmi často. Zmiňuje se o nich v souvislosti téměř se všemi místy, která navštívil. V jeho případě se však jednalo spíše o pozorování a následný popis než o přímou komunikaci.

Jinak je tomu u Zdeňka Kalisty, v jehož cestopise nalezneme podstatně méně informací o autorově setkání s italským obyvatelstvem. Ze vzácných případů můžeme uvést Kalistovo pronásledování florentského kněze, jenž mu připomínal mnicha Fra Angelica: „*Viděl jsem, že zabočuje na Via de Martelli a byl jsem si téměř jist, že půjde dál až k starému, zrušenému konventu [...]*“¹¹⁴. V Perugii cestovatel zažil obdobnou situaci jako Karel Čapek v Orvietu. Rovněž obdivoval krásu dívky, i když v Kalistově knize se nedozvídáme nic o její národnosti. Rozdílem je zde také to, že dívka cestovatelův pohled opětovala, což se v případě Karla Čapka nestalo. Tak jako se Čapek setkal v Orvietu s malými chlapci, tak se Zdeněk Kalista setkává v témže městě s jedním chlapcem a nastává tak velmi podobná situace. Kalistův mladý společník však neloudí po cestovateli známky, ale přichází s nabídkou, že jej zavede ke studnici svatého Patrika.

Ani u Kalisty se nezapře výborný pozorovací talent, který využil v Římě. Zaujal ho zde mnich pohoršený sledováním starší ženy, která byla v doprovodu poněkud mladšího muže, a spolu tak tvořili milenecký pár. Z toho můžeme usoudit, že Kalistovi nebyly lhostejné ani mezilidské vztahy. Autor se v Římě zaměřil i na turisty zaujaté spíše svými knižními průvodci, což vygradovalo vzápětí, kdy se společně se svým přítelem Stefanem nechal strhnout procesím, jehož účastníky nebyli Italové, nýbrž Američané a Angličané. Kalista však upozorňuje i na neradostnou stránku Říma – na žebráky, kteří se vyskytovali u fontán.

Jeho dalšímu pozorování neunikl ani slavnostní průvod v Palermu, který dokonale vystihl zdejší kulturu: „*[...] hluboký hlas bubnu a vřeštění píšťal: a tato náhle propuknuvší, docela světsky rozeznělá hudba, jakoby proplétala se svou květnatou, sicilskou melodií v bohatých závitách obrazu.*“¹¹⁵

Italské prázdniny se v tomto aspektu od předešlých dvou cestopisů výrazně liší, neboť za pomyslné základní kameny Werichova díla můžeme považovat právě komunikaci s lidmi, autorovu blízkost a empatii k nim, jeho neskrývanou lásku k italské kultuře a italské mentalitě vůbec.

---

¹¹⁴ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 23.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 138.

Cestovatel se tedy více než samotným památkám oproti předešlým cestopisům věnuje poznávání nových lidí a nebrání se tak „okusit“ Itálii z různých hledisek. Taková situace nastala například ve Florencii, kdy se při nočním zkoumání sochy Davida seznámil s Bobem, Američanem pobývajícím již delší čas v Itálii. S tím se začal scházet v kavárnách, kde popíjeli stregu a společně absolvovali i projížďku po Florencii drožkou taženou koněm. Bob zvaný Signor Televisione ale nebyl jediný, s kým se Werich během své cesty seznámil. Při návštěvě Rimini se setkal a diskutoval s celou italskou rodinou, která vlastnila podnik, do nějž s Janou zamířili na večeři. Stejně tak při pobytu v Benátkách došlo k představení veškerého personálu penzionu a k bouřlivému debatování. Obě tyto situace jsou vyjádřeny přímou řečí v podobě dialogů.

Autor se rovněž věnuje popisu osobního setkání s benátským prodávčem a následného smlouvání ceny, které je pro tuto zemi typické. Mimo jiné se Werich na své cestě setkává i s nespočtem obdivovatelů. Příčinou je fakt, že si jej pletou nejen se spisovatelem Ernestem Hemingwayem, což autora mnohdy mrzí, ale díky své povaze se nad tuto skutečnost dokáže povznést.

Jan Werich na rozdíl od Karla Čapka a Zdeňka Kalisty nevěnuje pozornost turistům toulajícím se po ulicích. Pokud se o někom zmiňuje, jedná se o konkrétní osobu, se kterou sám přišel do kontaktu a hovořil s ní. Šlo převážně o místní obyvatele. Výjimku však autor udělal v případě popisu davů, které se nacházely v okolí chrámu sv. Petra ve Vatikánu: „*Dívám se do tváří lidí, mladých starých [...]. Před chrámem davy, v chrámu davy, davy na střeše [...]*“¹¹⁶.

3.3 Návštěva měst

Autoři na své cestě navštívili mnoho italských měst. Některými pouze projížděli, v jiných se zastavili a věnovali jim více pozornosti. Nejkratší trasu urazil Jak Werich, neboť nejjížněji položeným městem, které na své pouti navštívil, byl Řím. Na rozdíl od Kalisty a Čapka nezavítal do jižní Itálie a nepoznal tak sicilská města Palermo či Monreale.

V této kapitole se proto zaměříme na města, která důkladně prozkoumali všichni tři cestovatelé. Jedná se o toskánskou Florencii a jižněji položený Řím.

3.3.1 Florencie

Karel Čapek doputoval do Florencie z Bologni. Jeho charakteristika města se nápadně odlišuje od popisu dalších dvou autorů, jelikož se v souvislosti s Florencií odmítá zabývat uměním: „*Je ho tu až příliš, jde z toho hlava kolem; posléze se člověk omámí i na psí patník v domnění, že je*

---

¹¹⁶ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 80-81.

to freska.“¹¹⁷ To můžeme chápat jako určitý paradox, nicméně autor zmiňuje alespoň významná jména umělců, kteří jsou s Florencií spjati. Tím, že ho zaujme spíše dítě se štěnětem, než vyhlídka na Florencii, dává opět jasně najevo svou lhostejnost vůči florentskému umění. Všírá si alespoň místního lidu jezdců na velocipédech a fašistů čmárajících po zdech.

Město vnímá i z jiného – pro většinu cizinců nevýznamného – pohledu, neboť ač on sám je v roli cizince, zabývá se ostatními turisty – cizinci. Ty pak blíže specifikuje na základě jejich počinů. Jeho charakteristika může u čtenáře vyvolat dojem, že Čapek sám není cizincem, nýbrž rodilým Florentčanem, který denně hodnotí příchozí návštěvníky.

Autor se krátce zmiňuje o Florencii i v kapitole *Kostely*, opět ale jen v souvislosti s osobou, upovídáného vousatého kapucína, nikoliv se samotnou architekturou.

Kalista své návštěvě Florencie věnoval jednu celou obsáhlou kapitolu s názvem *Ztracená alegorie*, která je dále členěna do deseti podkapitol.

Cestovatel doputoval do Florencie v noci a před jeho očima se začaly postupně objevovat obrysy jednotlivých památek, které bez váhání identifikoval. První pamětihodností, kterou navštívil, bylo baptisterium naproti dómu Santa Maria del Fiore. Autor se však nezmiňuje pouze o interiéru, v němž spatřil mimo jiné mozaiku Fra Jacopa či antické hlavice sloupců. Je unesen dávnou minulostí, kterou na rozdíl od ostatních cestovatelů intenzivně vnímá, a která naplno propuká v jeho představivosti. Zde měla podobu šumu, jež autor zaregistroval ihned při vstupu: „[...] šum širokého, sotva slyšitelného spánku. Zde, v staré kapli posvátného křestního pramene dřímá po staletí duch starých božstev vod, nedotčen živým světlem slunečním [...]“¹¹⁸.

Na základě Kalistova popisu a pojednání o jednotlivých dílech, se dozvídáme o jeho nesmírném přehledu a znalosti historie, což plně koresponduje s autorovou profesí historika. Rovněž tak můžeme hovořit o jeho vytříbeném citu pro umění, kterým je obdařen málokterý jedinec, či básnickém jazyce, s jehož pomocí své dojmy a myšlenky vyjadřuje, tudíž se v něm nezapře ani zkušenost básníka: „*Rytmus renesančního obrazu zní arcí docela prostě. Ale přece jen rytmus zde je: pozorujte jen, jak živě se zvedají linie tohoto Boticelliho!*“¹¹⁹. Autor stejně jako Čapek jmenuje významné florentské umělce, avšak v jeho případě se nejedná o pouhý výčet jmen. Ta jsou vždy uvedena v souvislosti s umělcovým dílem, jehož popis je obohacen o autorovy subjektivní pocity jím vyvolané.

Cestovatel ve městě zavítal i na Piazza della Signoria, kde svou pozornost věnoval soše Judith. Upozorňuje, že dříve stávala před Signorií, ale poté, co byla odsunuta sochou Davida, směřuje

---

¹¹⁷ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 25.

¹¹⁸ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicár*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 18.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 21.

čelem do boční ulice společně s palácem Uffizi. Navštívil i kostel Ognissanti, v němž se nachází Ghirlandaiova freska Poslední večere Páně, do níž autor ve svých myšlenkách vstupuje: „*Cítil jsem, že jsem pouze jeden jediný z onoho velikého, neviditelného zástupu, který obklopoval tento stůl neslyšitelným šumotem.*“¹²⁰

I když je pro Kalistu Florencie rájem umění, zaobírá se i dalšími aspekty. Například lidmi, kdy se vžívá do role detektiva, který hledá v ulicích Florencie osobu podobou mnichu Fra Angelicovi. Podobnost nachází u tamního kněze, jež se mu však zanedlouho ztratí v davu. Kalista je zaujat i kočkami, se kterými se střetává při své poslední pochůzce po městě, kdy si uvědomuje i svůj blízký odjezd a nelehce se s ním smiřuje.

Jan Werich přijel do Florencie z Benátek. Stejně jako Zdeněk Kalista také on popisuje svůj vstup do města: „*[...] a vyšel do Florencie, nad kterou se začínalo stmívat. Šel jsem sám*“¹²¹. Shodná je u obou autorů i návštěva Piazza della Signoria, jen s tím rozdílem, že Werich se oproti Kalistovi vydává za sochou Davida, která stojí na témže místě jako socha Judith, k níž kdysi mířil Kalista.

Socha Davida představuje pro autora: „*[...] něco, co těžko chápu. Mám z něho radost [...] mám pocit, že on ví, co bych také rád věděl; nebo že to skoro vím, když se na něj dívám.*“¹²² Můžeme ji chápat jako magnet, který autora přitáhl zpět do Florencie: „*[...] už jsem šel po svých starých stopách na Piazza della Signoria,*“¹²³ neboť se za ní bezmyšlenkovitě vydal ihned po svém příjezdu. Sochu nehodnotí z pohledu historie, nebere v potaz postavy Davida a Goliáše. Soustřeďuje se pouze na onen útvar kamene, kterým je plně fascinován: „*Mne ohromuje ta jistota vtělená do kamene [...]*“¹²⁴. Podobný popis pamětihodnosti nenalezneme v cestopise Čapkově ani Kalistově, neboť jejich popisy památek jsou vždy byt' jen minimálně spojeny s historickými údaji. Právě od nich se Werich při popisu Davida naprosto odpoutal.

Jeho pozorování a zamýšlení se nad sochou bylo tak působivé a nezvyklé, že upoutalo pozornost Boba, Werichova budoucího florentského společníka. Zde narážíme na další odlišnost, kdy Werich jako jediný z autorů měl svého průvodce a přítele, s nímž putoval městem a vedl nekonečné debaty. Autor tak díky Bobovi nasával italskou atmosféru plnými doušky: společně vysedávali v kavárně, popíjeli stregu či víno Chianti, absolvovali jízdu drožkou.

---

¹²⁰ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicár*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 27.

¹²¹ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 60.

¹²² Tamtéž, s. 63.

¹²³ Tamtéž, s. 61.

¹²⁴ Tamtéž, s. 63.

Již podle samotného názvu kapitoly *Signor Televisione*, v níž se zabývá Florencií, se může čtenář domnívat, že právě jeho přítel Bob, přezdívaný Signor Televisione, pro něj byl nejdůležitějším prvkem při pobytu v tomto městě. Z nemalého množství památek, které se ve Florencii nachází, se Werich zmiňuje pouze o návštěvě sochy Davida a galerie Uffizi. Jinak se dozvídáme spíše o jeho debatách s Bobem, které probíhaly na nejrůznějších místech.

3.3.2 Řím

Karel Čapek se v souvislosti s Římem zamýšlel především nad uměním, primárně ne nad jednotlivými památkami, ale nad konkrétním uměleckým slohem, jenž je dle něj pro město charakteristický. Z jeho pohledu se jedná o baroko. Tímto tvrzením si zajistně zneprátnil mnoho historiků a umělců, avšak po autorově objasnění dvou vývojových tendencí – první římská, barokní, světová a druhá primitivnější, lidovější – typických pro Itálii s ním musíme souhlasit. Zde si tedy můžeme povšimnout Čapkova stručného a věcného argumentování, které je postaveno jak na jeho bohatých znalostech historie, tak na prostém lidském uvažování. Autor se nebál přiznat, že se mu Řím nelíbí, což můžeme tušit již v samotném úvodu kapitoly. V několika jmenovaných římských památkách pak vidí ono baroko a dává jasně najevo svůj negativní postoj vůči nim: „[...] *ta divná vášeň stavět pořád kolosálněji, pořád extenzivněji, to je ta pravá barokní posedlost, jež později hnala Pavla V., aby zkažil Petrský chrám.*“¹²⁵

Co je autorovi na městě sympatické, je skromnost malých kostelů jako jsou Santa Prassede či Santa Saba, které staví do protikladu k honosnému Svatopetrskému chrámu. Čapek se zmiňuje i o Trajánově fóru, ovšem jen kvůli shluku koček, které upozoroval na jeho sloupech, jinak jej shledává jako „*jeden z nejpošetilejších památníků světa*“.¹²⁶

V kapitole *Z Říma* se autor ve svých vzpomínkách znovu navrácí k městu, a jak sám prozrazuje, nalézá v něm i památky stylově jemu blízké, ze kterých vyznačuje jednoduchost a prostota. Cestovatel tedy ve městě přece jen objevuje umění, které jej oslovuje a naplňuje, umění, jehož si nepovšimne a neocení spousta turistů.

Onu prostotu spatřuje i u tamního lidu: „*Staříčkový kýčar tam pozorně akvareluje ubohou kresbičku, nějaký fráter se dloubá prstem v hlíně a mluví sám k sobě jako ten vodotrysk, a to je vše.*“¹²⁷

V *Italském skicáři* je vstup a poznávání Říma mnohem složitějším procesem než u Karla Čapka. Autor se vžívá do role dobyvatele ocitajícího se v minulosti, který musí nejdříve pečlivě

---

¹²⁵ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 34.

¹²⁶ Tamtéž, s. 34.

¹²⁷ Tamtéž, s. 66.

promyslet strategii vstupu do města. Čtenář se tedy spolu s autorem ocitá přímo na bojišti a společně se s ním snaží vniknout do města: „*Avšak čas kvapí. Jest třeba provésti útok. Obklíčili jsme město. Blížíme se ze severu, ze západu, z jihu [...]*“¹²⁸. Jako jeden z útočících je chápan i vlak, ve kterém cestuje autor spolu se svým přítelem Stefanem. Následuje autorova volba vhodné brány, kterou přivádí čtenáře do města: „*[...] uvedu vás branou severní: Porta del Popolo.*“¹²⁹

Ihned po vstupu se Kalista plně oddává památkám, stejně jako ve Florencii, avšak role průvodce se nevzdává: „*Ale to vše není to, proč vás sem ciceronsky vedu: chtěl bych vám především ukázat klášter za chrámem.*“¹³⁰

Autor však zdaleka nezůstává jen u historického kontextu, který se týká jmenovaných památek. Od pozorování zdejších českých poutníků, jež v něm evokují minulost, se dostává k uvedení dvou významných vpádů Čechů do Říma. Díky vlastním bohatým historickým znalostem je schopen popsat souvislosti.

Chrám sv. Petra, hodnocený Karlem Čapkem kriticky, označuje Kalista za symbol Říma. Pamětihodnost pak dále zasazuje do pomyslného obrazu, jež se utváří před jeho očima, rovněž tak dochází k autorovu sluchovému vnímání stavby: „*Zvony dan Pietro odsud, od Castel Giubileo, mají zvláštní hlas, který vábil romantiky: jsou neslyšitelné a přece znějí!*“¹³¹ Tuto památku tedy nehodnotí pouze po vizuální stránce, tak jako většina turistů, ale mnohem hlouběji: „*Oživuje. Zdá se vám, jako by prostě stal se součástí bohaté večerní vegetace kolem vás.*“¹³²

Ve spojitosti s Fontánou di Trevi komentuje tradici s ní spojenou, již vnímá negativně: „*Podezřívám všechny velebitelé fontány di Trevi, že vzpomínají víc na svoje soldí [...] nejde v podstatě o nic jiného zas než o reální obchod!*“¹³³

Kalista tedy opět dokonale využívá svůj vytříbený básnický jazyk, a to nejen k popisu památek, se kterými obvykle pojí i jméno umělce a další historické souvislosti, ale i všedních věcí, jež upozoruje na ulici či prožije v kostele. Jeho popis města má dokonale promyšlenou strukturu a jeho strategie při vpádu do něj bere v potaz všechny další varianty.

Stejně jako předchozí autoři i Werich navštívil mnoho zdejších památek, avšak první okolnost, na kterou čtenáře upozorňuje, je pohled na neobvyklý Řím – Řím liduprázdný. Ač se jedná

---

¹²⁸ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 78.

¹²⁹ Tamtéž, s. 80.

¹³⁰ Tamtéž, s. 81.

¹³¹ Tamtéž, s. 87.

¹³² Tamtéž, s. 89.

¹³³ Tamtéž, s. 98.

o pro turistu vzácnou situaci, již by bezpochyby využil v podobě klidné procházky po městě, Werich se na ruch ulic těšil. Jako člověk, který nutně potřebuje při svém putování potkávat nové tváře, společně s Janou čekal, až se město probudí. Autorovy následné toulky po městě byly zcela spontánní: „[...] *neboť jsme chodili bez cíle pro radost a pro vědomí.*“¹³⁴

Z památek nemohl nenavštívit chrám sv. Petra, jež vnímá stejně kladně jako Kalista. V souvislosti s ním si však vybavuje samostatnost a funkčnost nejmenšího státu světa a oproti Kalistovi se zmiňuje o jeho historii jen minimálně. Jedná se však o jasný a srozumitelný popis.

Při toulkách městem nakonec naráží na věrného a velmi zajímavého společníka, pravděpodobně toho nejvhodnějšího – samotnou metropoli, kterou personifikuje do postavy typického Itala. Díky této figuře je čtenář dokonale seznámen s italskou mentalitou a atmosférou města. Cestovatel se také zmiňuje o římských svátcích a tradicích, mezi něž náleží – den dopraváků a neodmyslitelné vyhazování mince do Fontány di Trevi: „*Kdo se chce vrátit do Říma, má vhodit drobný peníz do Fontány di Trevi. Udělal jsem to. Už potřetí. Dvakrát to fungovalo. Uvidím dál!*“¹³⁵

3.4 Krajina

Při cestování po Itálii nebyli autoři zaujati pouze uměním, či osobami, jež na své cestě potkávali. Jejich pozornosti neušlo ani kouzlo italské krajiny, kterou pozorovali převážně při přesunu z jednoho místa na druhé, čili „za pochodu“.

V případě Čapkova cestopisu se jedná o krátký stručný popis, který je spíše doplněním charakteristiky daného města. Autor se například zaměřuje na toskánský kraj, který připodobňuje k české krajině: „[...] *jenže místo brambor tu roste réva, a každý kopeček je přepěkně korunován nějakým věžovitým městečkem neb starou zámeckou tvrzí.*“¹³⁶ Tento popis je však pouze součástí charakteristiky Sieny. Ve spojitosti s městem Neapol, kdy se autor zabývá celým panoramatem, vyjadřuje i své emoce: „[...] *daleko a čistounce svítí – bože, je to hezké.*“¹³⁷ Jeho popisy mají nezřídka podobu pouhého výčtu slovních spojení, vhodně volenými slovy však dokáže ve čtenáři evokovat dokonalou představu oné krajiny.

Obdobný způsob popisu využívá i Zdeněk Kalista. Jeho vnímání je však vyjádřeno expresivněji, což pravděpodobně můžeme vysvětlit jeho básnickou praxí: „[...] *strmý pathos valících se úbočí pozbývá své bezprostřední bouřlivosti a obzor rozpíná křídla volně do širokého*

---

¹³⁴ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 79.

¹³⁵ Tamtéž, s. 83.

¹³⁶ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1970, s. 29.

¹³⁷ Tamtéž, s. 39.

slunce.“¹³⁸ Autor zmiňuje i náhlý přechod z jedné krajiny do druhé, což způsobuje jízda vlakem. I při ní však dokáže bezprostředně pozorovat a následně popisovat jednotlivá místa, kdy na většinu z nich nahlíží z historického hlediska. Například Lago Trasimeno vnímá jako místo, kde proběhla druhá punská válka, jejíž průběh spatřuje autor v krajině i dnes: „*Dlouhý hvízdot rákosu odráží se v bezmocné hladině a tuto šedou hru stínů pohlcuje prázdny pocit samoty.*“¹³⁹

Kalistovy popisy krajiny – podobně jako v Čapkově knize – spíše jen doplňují charakteristiku měst, respektive jejich nejbližšího okolí, a na rozdíl od tématu měst a umění není popisu krajiny věnována ani jedna samostatná kapitola. Zmínky o krajině představují pouze drobné textové pasáže.

Ze všech tří cestopisů se krajině nejméně věnuje Jan Werich. Pokud se o ní zmiňuje, tak jen z věcného důvodu: „*Mezi Benátkami a Adriatickým mořem leží dlouhatánská a úzká kosa pevniny a tvoří tak druhý břeh hlavní laguny. Jmenuje se Lido a je pokryta hotely.*“¹⁴⁰ V tomto případě se jedná pouze o objektivně podanou geografickou informaci.

Charakteristikou krajiny se Werich zabýval i při cestě z Pisy do Říma. Jedná se o poněkud obsáhlejší popis, který je bližší autorovu způsobu psaní. Cestovatel se však nezaměřil pouze na přírodní prvky, do panoramatu krajiny zahrnul i vinaře pracujícího na vinici.

---

¹³⁸ KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928, s. 29.

¹³⁹ Tamtéž, s. 31.

¹⁴⁰ WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965, s. 35.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo srovnat tři italské cestopisy dle vybraných aspektů zahrnujících průběh samotné cesty a vyhledat rozdílnosti či shody mezi třemi odlišnými percepcemi této země u Karla Čapka, Zdeňka Kalisty a Jana Wericha. Z jednotlivých způsobů ztvárnění cestopisů bylo možné vyzorovat i reflexi dalších povolání těchto autorů, kterými se od sebe vzájemně odlišují.

V první části komparace jsme se zabývali porovnáním vybraných obecných rysů cesty. Po podrobném rozboru děl můžeme Karla Čapka označit jako cestovatele, který se na svou pouť vydal bez předem připraveného plánu. Jeho cesta měla chronologický průběh a autorem byla dodržena i trajektorie sever-jih. Obdobně tomu bylo u Jana Wericha s rozdílem promyšleného plánu cesty. Komplikovanější situace nastala v případě Zdeňka Kalisty, jehož cestopis je složen z více textů. Podle jejich seřazení autor trajektorii sever-jih téměř zcela dodržel, ne však už chronologický průběh cesty. Kalistovo putování pak můžeme na základě dvou uvedených situací označit jako spontánní.

V souvislosti s jednotlivými cestami jsme se dále zabývali vztahem mezi názvy kapitol a místem navštíveným autorem. Následně jsme došli k závěru, že v každém cestopise se vyskytují kapitoly, jejichž název čtenáři prozradí, v jakém místě se autor nachází. Nejfrekventovaněji tomu je v *Italských listech*. Naše srovnání bylo zaměřeno i na uvedení či absenci autorova přejezdu z jednoho místa na druhé. V Čapkově a Kalistově cestopise nalezneme takových popisů jen minimálně, avšak v případě Jana Wericha jsou častou součástí textu.

Cesta autorů se rovněž lišila v užití dopravního prostředku. Jak jsme po porovnání děl zjistili, všichni na své italské cestě využili služeb vlaku i lodě, Čapek a Werich pak navíc i autobusu. Werichova cesta se však odlišovala ještě dvěma dopravními prostředky – po Itálii cestoval vlastním vozem a ve Florencii si vyzkoušel jízdu drožkou.

Autoři se na svých cestách nevyhnuli ani nepříjemným komplikacím, jimiž jsme se rovněž blíže zabývali. Jako nejvíce nepříjemné putování jsme vyhodnotili cestu Jana Wericha, ač si většinu komplikací způsobil sám svou nepozorností.

V závěru komparace zmíněných obecných rysů cesty jsme poukázali i na rozdílné typy cestovatelů. Karla Čapka jsme definovali jako cestovatele-samotáře, Zdeňka Kalistu jako cestovatele kombinujícího samotu a společnost a konečně Jana Wericha jako cestovatele-společníka. Posledním rysem, jímž jsme se při srovnání cestopisů zabývali, byla autorova zmínka o návratu do vlasti. Jako jediný cestu zpět přímo popisuje Jan Werich.

Dále jsme se věnovali interakci spisovatelů s místními obyvateli i cizinci a u každého z nich jsme poukázali na způsob, jímž interakci praktikoval. Karel Čapek se dostával do kontaktu s lidmi poměrně často, avšak ve většině případů se jednalo pouze o autorovo pozorování a následné zaznamenání informací o sledovaném objektu. Dokonalým protikladem Čapka je pak Jan Werich, jehož sociální interakci charakterizuje především přímé rozmlouvání s nově poznanými lidmi, proces pozorování je u něj spíše doplňující složkou. U Zdeňka Kalisty jsme pak našli podstatně méně informací o kontaktu s lidmi než u obou předešlých autorů.

Komparace se dále týkala percepce měst, která navštívili všichni tři spisovatelé. Jednalo se o Florencii a Řím. Jak jsme zjistili, Karel Čapek zaujímal k jednotlivým městům rozdílný postoj, když ve spojitosti s Florencií se nezajímal o umění, jako většina jejích návštěvníků, ale o turisty. Odlišně pak pohlížel na Řím, kde se již uměleckými památkami zabýval a dával najevo své sympatie k prostým a skromným stavbám. Také vnímání cestovatele Zdeňka Kalisty bylo vůči oběma městům odlišné. I když se autor v obou případech orientoval na umění, jímž se vzápětí detailně zabýval, návštěvu Říma pojal velmi originálně – jako útok a následné dobývání města. Werichova návštěva měst měla rovněž odlišný charakter. Ve Florencii se zabýval památkami jen minimálně, hlavním bodem jeho pobytu bylo náhodné střetnutí s Bobem. V Římě se pak Werich věnoval památkám pozorněji, stejně jako předchozí autoři. Jeho odlišné pojetí ale spočívalo v pohledu na město jako na rodilého Itala. Cestovatel se na rozdíl od Čapka a Kalisty zaměřil i na zdejší svátky a tradice.

V závěru komparace jsme se zabývali vnímáním krajiny. Na základě srovnání jednotlivých děl jsme došli k závěru, že ve všech třech cestopisech nejsou zmínky o krajině častým jevem a pokud se v nich přece jen vyskytují, mají převážně doplňující funkci při charakteristice daného města.

V průběhu srovnání vybraných aspektů jsme si povšimli také rozdílného vnímání Itálie jednotlivými autory, které se odrazilo v jejich popisu země. Jelikož nám z jejich životopisů jsou předem známa jejich občanská povolání, lze se při komparaci také zaměřit na značné odlišnosti v barvitosti líčení cesty, v podrobnostech a v subjektivním zaměření na různé detaily. Cestopis Karla Čapka je charakterizován stručným, avšak výstižným jazykem novináře. Autor se při své cestě zaměřoval jak na památky a umění, tak na okolní lid či krajinu. To vše bedlivě pozoroval a poté věcně zapisoval. Čtenáři tak podává dostatek objektivních informací o italské kultuře z různorodých hledisek. Rovněž mu nabízí své obdivuhodné znalosti historie, které se nebojí použít k vyvracení diskutabilních názorů majority. Každý takový Čapkův názor je pak podložen pádnými argumenty.

V Kalistově popisu Itálie se rovněž dozvídáme mnoho o historii a umění, čemuž je věnován téměř celý cestopis. Avšak oproti dílu Karla Čapka jsme zde našli něco navíc. Kalistova pojednání o umění mají duchovní rozměr a autor se často nechává zcela unést historií, jež v jeho mysli naplno ožívá. To se projevuje spisovatelovým intenzivním vizuálním i auditivním vnímáním navštívených památek, jak autor v textu sám uvádí. Vlastní percepci umění pak sděluje uměleckým jazykem, z čehož lze mimo jiné usuzovat na jeho básnické nadání. Z Kalistových bohatých vědomostí o historii a umění je možné vyvodit, že profesí byl patrně také historik.

V případě *Italských prázdnin* lze hovořit o vřelém a emotivním vyprávění autora, které zachycuje především zcela lidské zážitky týkající se jeho vlastní osoby, ale i osob pro cestovatele úplně cizích. Werich komentuje vlastní vnímání, porovnává je se současností i minulostí, glosuje vtípně a s nadhledem, často v souvislostech až absurdních. Autor se rovněž zaměřuje na jevy a situace pro okolí zcela prosté a nezajímavé, které se v jeho podání stávají pro čtenáře něčím neobvyklým a velmi zajímavým, vesměs úsměvným. Jako herec zvyklý inteligentně bavit publikum zde uplatňuje své brilantní vypravěčské schopnosti, nadhled a charisma, díky němuž dokáže čtenáře cestopisu imaginárně „posadit“ do svého automobilu a učinit jej dalším spolucestujícím na cestě do Říma. Podobným způsobem dokázal při svých pověstných forbínách v Osvobozeném divadle a v dalších divadelních i filmových rolích vtáhnout do děje většinu svých diváků.

Anotace

Příjmení a jméno: Adéla Faltysová

Fakulta: Filozofická fakulta

Katedra: Katedra bohemistiky

Název bakalářské práce: Italské cestopisy K. Čapka, Z. Kalisty a J. Wericha
(Italian Travel Books Written by K. Čapek, Z. Kalista and J. Werich)

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Mgr. Erik Gilk, Ph.D.

Počet znaků: 96 470

Počet titulů použité literatury: 27

Klíčová slova: cestopis, cestování do Itálie, komparace, percepce, cestovatel, aspekty cesty, sociální interakce

Keywords: travelogue, traveling to Italy, comparison, perception, traveller, aspects of journey, social interaction

Shrnutí: Cílem bakalářské práce je komparace tří cestopisů o Itálii, pocházejících z dvacátého století, dle vybraných hledisek a rozdílných percepčí jednotlivých autorů. Práce obsahuje celkem tři kapitoly, z nichž úvodní je věnována obecné charakteristice cestopisu, dále cestopisu uměleckému a zaměřuje se na vývoj cestování do Itálie. Druhá kapitola se zabývá charakteristikou jednotlivých cestopisů a okolnostmi jejich vzniku. Závěrečná část práce pak obsahuje komparaci zkoumaných cestopisů *Italské listy*, *Italský skicář* a *Italské prázdniny* dle vybraných aspektů a zaměřuje se na percepci Itálie jednotlivými autory.

Summary: The bachelor thesis deals with a comparison of three Italy travelogues, originated in the 20th century, according to selected aspects and different perceptions of individual authors. The thesis consists of three chapters while the first of them focuses on general characteristics of travelogue, an artistic travelogue and a development of traveling to Italy. The second chapter deals with characteristics of each travelogue and circumstances of its publishing. The third part of the thesis contains a comparison of examined travelogues *Italské listy*, *Italský skicář* and *Italské prázdniny* according to selected aspects and it also aims at each author perception of Italy.

Bibliografie

Primární literatura

ČAPEK, Karel. *Italské listy*. Reprint vydání z roku 1930. Praha: Nakladatelství LEVNÉ KNIHY KMa, 2000. 89 s.

ČAPEK, Karel. *Italské listy*. 17. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1970. 108 s.

KALISTA, Zdeněk. *Italský skicář*. Praha: Nakladatelství Václav Petr, 1928. 142 s.

WERICH, Jan. *Italské prázdniny*. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1965. 100 s.

Sekundární literatura

BURIÁNEK, František. *Čapkovské variace*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1984. 132 s.

CINGER, František. *Smějící se slzy aneb Soukromý život Jana Wericha*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Formát, 2004. 267 s.

FAKTOROVÁ, Veronika. Literárněhistorický výzkum žánrů na pozadí obrozeného cestopisu. In HALAMOVÁ, Martina, PAPOUŠEK, Vladimír (ed). *Nadnárodní dimenze české národní kultury I*. 1. vydání. České Budějovice: Nakladatelství Tomáš Halama, 2005, s. 8.

FAKTOROVÁ, Veronika. *Mezi poznáním a imaginací: podoby obrozeného cestopisu*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ARSCI, 2012. 366 s.

FERSTL, Roman. *Mladý Zdeněk Kalista*. Benátky nad Jizerou: Město Benátky nad Jizerou, 2000. 64 s.

HODROVÁ, Daniela a kol. *Poetika míst: kapitoly z literární tematologie*. Praha: H & H, 1997. 249 s.

HRBATA, Zdeněk, KRÁL, Oldřich. *Cesty: pojem – metafora – žánr*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2004. 246 s.

JANIEC, Agnieszka. *Kapitoly o cestopisech Karla Čapka* [online]. is.muni.cz, 26. ledna 2008. 355 s. Dostupné na <http://is.muni.cz/th/69008/ff_d/DISERTACNI_PRACE.pdf?lang=en>.

- JANKA, Otto. *Příběhy českých cestovatelů zapomenutých i nezapomenutelných*. Třebíč: Akcent, 2001. 231 s.
- JANOŮŠEK, Jiří. *Rozhovory s Janem Werichem*. 2. rozšířené vydání. Praha: Mladá fronta, 1986. 264 s.
- JIROUŠKOVÁ, Martina. Italská zkušenost Zdeňka Kalisty. In NAVRÁTIL, Ivo (ed). *Zdeněk Kalista a kulturní historie*. Semily: Vydavatelství Státní okresní archiv Semily, 2000, s. 146 – 147.
- KALISTA, Zdeněk. *Po proudu života 1*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 1997. 827 s.
- KALISTA, Zdeněk. *Po proudu života 2*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 1996. 755 s.
- KLÍMA, Ivan. *Velký věk chce mít též velké mordy*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství ACADEMIA, 2001. 215 s.
- KROUTVOR, Josef a kol. *Cesta na jih: inspirace českého umění 19. a 20. století*. Praha: Orbis, 1999. 318 s.
- KUNSKÝ, Josef. *Čeští cestovatelé*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1961. 421 s.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vydání. Jinočany: Nakladatelství H & H, 2002. 355 s.
- MACURA, Vladimír. Básnický cestopis. In ZEMAN, Milan (ed). *Poetika české meziválečné literatury (Proměny žánrů)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1987, s. 34.
- MLSOVÁ, Nella. *I já jsem byl v Itálii*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství AKROPOLIS, 2009. 326 s.
- MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vydání. Praha, Litomyšl: Nakladatelství Ladislav Horáček – Paseka, 2004. 699 s.
- VOSKOVEC, Jiří, WERICH, Jan. *Korespondence 1*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství AKROPOLIS, 2007. 351 s.
- WERICH, Jan. *Všechno je jinak*. 2. vydání. Praha: Toužimský & Moravec, 2006. 190 s.